

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060304

DOM
2019-09-04
Stockholm

Mål nr
M 6860-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-07-03 i mål nr M 3051-15, se bilaga A

PARTER

Klagande

Hemberget Energi AB, 556757-9346

Ombud: X

Motparter

1. Länsstyrelsen i Västerbottens län
901 86 Umeå

2. Vapsten sameby, 895400-2948

3. Vilhelmina norra sameby, 896100-1982

SAKEN

Ansökan om tillstånd till Pauträsk vindkraftpark i Storuman och Vilhelmina kommuner

Dok.Id 1444656

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och Miljöprövningsdelegationens beslut 2015-12-03 och förklarar att det är tillåtligt för Hemberget Energi AB att uppföra och driva totalt högst 81 vindkraftverk med en totalhöjd på högst 200 meter med därtill hörande anläggningar, varav högst 50 verk inom projektområdet PO 1 Risliden, högst 10 verk inom projektområdet PO 2 Per-Ollesbrännan och högst 21 verk inom projektområdet PO 4 Simiskilä enligt skrafferade områden i bilaga 1, att placeras inom en radie av 100 meter från respektive verksposition angivna i bilaga 2–4, dock med verk och rotorbladens svepyta helt inom respektive projektområde.

Målet återförvisas till Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län för meddelande av tillstånd med erforderliga villkor och beslut.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN M.M.

Hemberget Energi AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med undanröjande av mark- och miljödomstolens dom samt Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västerbottens län beslut den 3 december 2015 (Dnr 551- 5931-2013), ska meddela tillstånd till ansökt verksamhet

- i första hand för uppförande och drift av högst 106 vindkraftverk inom delområdena enligt följande: 50 verk i PO 1 Risliden (44 i Risliden och 6 i Middagsberget), 10 verk i PO 2 Per-Ollesbrännan, 25 verk i PO 3 Pauliden och 21 verk i PO 4 Simiskilä, och
- i andra hand för uppförande och drift av högst 81 vindkraftverk inom delområdena enligt följande: 50 verk i PO 1 Risliden (44 i Risliden och 6 i Middagsberget), 10 verk i PO 2 Per-Ollesbrännan och 21 verk i PO 4 Simiskilä.

Vidare har bolaget yrkat att tillståndet ska förenas med, som det får uppfattas, de villkor som anges i mark- och miljödomstolens dom under yrkanden i tillämpliga delar, samt med följande villkor:

Bolaget ska inför och under anläggningsfasen:

- Samråda med samebyarna om tids- och utbyggnadsplanen för anläggningsarbetena, både i god tid inför arbetena och vid förändringar under byggskedet, för att eventuell störning för rennäringen ska bli så liten som möjligt.
- Göra uppehåll i anläggningsarbete om det har kommit in flera renar i en parkdel och samebyarna har önskemål om att samla in dem eller driva dem vidare, maximerat till en dag per tillfälle.
- För att underlätta för renskötseln under anläggningsfasen, får inga anläggningsarbeten av omfattande karaktär – såsom anläggande av vägar, sprängning eller transport och uppförande av vindkraftstorn och turbiner – genomföras under perioden 1 mars – 30 april, om inte bolaget och berörd sameby kommer överens om annat. För delområde Pauliden gäller motsvarande under perioden 15 december–30 april.

Bolaget ska inför och under driftsfasen årligen, inför tid på året då renar får vistas i området, bjuda in samebyarna till samråd för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar för renskötseln i området.

Om samebyarna under tillståndstiden bedömer att behov av kompensationsåtgärder föreligger, ska bolaget på begäran av samebyarna bekosta kompensationsåtgärder för samebyarnas renskötsel till en sammanlagd kostnad om högst 6 200 000 kronor. Detta kan avse stödutfodring av renar, fördelat på ett eller flera tillfällen vid tidpunkt som samebyarna bestämmer, inklusive kostnader för de anläggningar och det merarbete som behövs för att utfodringen ska följa gällande krav avseende djurhälsa, eller avse alternativa lämpliga skydds- eller kompensationsåtgärder som tillsynsmyndigheten får besluta om ifall samebyarna och bolaget inte kan komma överens om detta.

I det fall tillstånd inte meddelas för delområdet Pauliden ska den sammanlagda kostnaden för kompensationsåtgärder justeras i proportion till minskningen i antalet vindkraftverk.

Bolaget har även yrkat att följande reglering om delegation införs för ovanstående villkorsformulering:

Tillsynsmyndigheten bemyndigas med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken att besluta om alternativa lämpliga skydds- eller kompensationsåtgärder på det sätt och inom de ramar som anges i ovanstående villkor samt även att meddela föreskrifter för genomförande av åtgärderna enligt det villkoret.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har ansett att bolagets förstahandsyrkande kan beviljas om tillräckliga skydd för rennäringen föreskrivs men att bolagets andrahandsyrkande skulle innebära en mindre påverkan på motstående intressen.

Vapsten sameby och **Vilhelmina norra sameby** (samebyarna) har bestritt ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Mark- och miljööverdomstolen har i dag meddelat dom även i mål M 6974-17 som gäller ansökan om tillstånd till gruppstation för vindkraft vid närbelägna Norrbäck.

BAKGRUND

Bolaget ansökte hos Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län om tillstånd att få uppföra högst 120 vindkraftverk i fyra olika delområden, Risleden, Per-Ollesbrännan, Simiskilä och Pauliden inom projektområdet som ligger på båda sidor om gränsen mellan Storumans kommun och Vilhelmina kommun, ca tre mil

sydost om tätorten Storuman och ca 4 mil nordost om tätorten Vilhelmina i närheten av gränsen till Lycksele kommun. Bolaget yrkade då att få uppföra högst 64 vindkraftverk i verksamhetsområdet Risliden, varav 14 i Gardisjöleden. Hela verksamhetsområdet uppgick då till drygt 39 kvadratkilometer (3 900 hektar). Miljöprövningsdelegationen avslog ansökan.

I mark- och miljödomstolen framställde bolaget ett andrahandsyrkande med 106 verk där verken i området Gardisjöleden hade utgått. Mark- och miljödomstolen avslog också ansökan i sin helhet.

I Mark- och miljööverdomstolen har bolaget justerat sina yrkanden och tagit bort de 14 vindkraftverk som planerades i Gardisjöleden. Bolaget yrkar nu i första hand att få uppföra högst 106 vindkraftverk, varav högst 50 i Rislidenområdet och i andra hand att få uppföra högst 81 vindkraftverk, dvs. delområdet Pauliden med högst 25 verk har utgått i det yrkandet. Projektområdets storlek i förstahandsyrkandet är 3 505 hektar, i andrahandsyrkandet 2 722 hektar. Av projektområdets totala yta avses cirka 2–4% tas i anspråk för fysiskt markintrång, dvs. cirka 55–150 hektar.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande:

Mark- och miljödomstolen har gjort en felaktig bedömning av den ansökta verksamhetens tillåtlighet. Mark- och miljödomstolen har härvid felaktigt bedömt den ansökta verksamhetens påverkan på naturvärden, kulturmiljön samt rennäringens intressen. Mark- och miljödomstolen har även gjort en felaktig bedömning av skyddsvärdet av motstående intressen i området. Riksintressena i området är inte oförenliga. Om riksintressena skulle anses oförenliga så ska företräde ges åt riksintresse för vindbruk. Vindkraftverksamheten medför emellertid alldeles oavsett inte någon påtaglig skada på något av de värden som de övriga riksintressena ska skydda. Det föreligger inget hinder mot tillåtlighet och tillstånd ska således meddelas.

Vindkraftparken ligger i sin helhet inom för vindkraft utpekade område i Vilhelmina kommun och inom Storumans kommun är delar av alla berörda projektområden utpekade som lämpliga för vindkraft. Båda kommunerna har tillstyrkt etableringen.

Del av ansökt projektområde omfattas således av riksintresse vindbruk. Bolagets egna och långvariga mätningar visar att det är extremt goda vindar inom hela området. Energimyndigheten har i målet vid mark- och miljödomstolen yttrat sig och bl.a. påtalat att utpekade riksintressen för vindbruk kan i vissa fall ligga förskjutna i förhållande till det mest optimala vindområdet. Energimyndigheten har framfört att verksamhetsutövare vid sådana tillfällen bör kunna använda faktiska mätningar för att påvisa för ansvarig myndighet att ett projektområde uppfyller kriterierna för riksintresse vindbruk.

Bolagets ansökan om tillstånd avser en s.k. "boxmodell". I aktuellt fall går det att med stöd av ansökan och miljökonsekvensbeskrivning bedöma alla de konsekvenser som verksamheten kan komma att ge upphov till vid olika alternativutformningar (jfr MÖD 2017:27, Kolvallen). Därtill kommer att det inte är fråga om någon helt "fri" placering. Bolaget har bl.a. undantagit rödmarkerade zoner (stopp-områden) inom projektområdet. Slutlig placering är även begränsad utifrån villkor om skyddsavstånd till Natura 2000-vattendrag samt tjäderspelplats. Därutöver gäller det allmänna villkoret och dess begränsningar utifrån övriga åtaganden, bl.a. avstånd till naturreservat. De begränsningar som följer av ljud- och skuggvillkor är därtill direkt avgörande för slutlig placering. Tillsynsmyndighetens roll i samrådsförfarandet inför slutgiltig placering ersätter i detta fall på intet sätt den tillåtlighetsbedömning som väl kan företas utifrån samlat utredningsunderlag, expertbedömningar och bolagets åtaganden om just markanta begränsningar i utformningen.

För etableringen föreligger inga svårbedömda fågelfrågor. Därtill kommer att frågorna natur, kultur och rennäring är synnerligen väl beskrivna. Något hinder mot att meddela tillstånd föreligger inte.

Av bolagets inhämtade utredningar framgår att det begränsade fysiska intrånget av vindkraftsanläggningen inte utgör någon betydande påverkan på riksintresset för naturvård. Det föreligger inget stöd för mark- och miljödomstolens slutsats i aktuellt fall att etableringen skulle påtagligt skada skyddsvärda naturvärden som finns i och i anslutning till berörda projektområden. Av genomförda utredningar framgår att det uppkommer en ytterst marginell påverkan på den ekologiska funktionen inom de aktuella skogliga värdestrakterna sett till hur pågående markanvändning ser ut. Påverkan har bedömts avseende habitatförlust, fragmentering, konnektivitet och barriäreffekter.

Det får i sammanhanget även framhållas att de tre kommunerna Lycksele, Storuman och Vilhelmina, i yttrande till länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen, ansett att de skogliga värdestrakterna och dess buffertzoner helt saknar syfte annat än att möjligen utgöra länsstyrelsens interna planering för framtida områdesskydd. Dessa kan enligt kommunerna därför inte tillmätas betydelse för miljöprövningsdelegationens beslut eller vid överprövning av detta.

Det sker ingen fysisk påverkan på riksintresset för kulturmiljö. Avståndet mellan det närmast planerade vindkraftverket och riksintresseområdets avgränsning är 1,9 kilometer. Från projektområdets gräns till riksintresseområdets avgränsning är det 1,7 kilometer. Påverkan är således endast visuell. Denna visuella påverkan medför ingen påtaglig skada på riksintressets värden. Bedömningen är till och med att etableringen med gjorda åtaganden och vad som följer av riksantikvarieämbetets handbok kan medverka till att området värden kan förstärkas. Det kan då knappast vara fråga om riksintressen med oförenliga ändamål, än mindre vara fråga om påtaglig skada.

Beträffande rennäringen kommer den påtalade flyttledens funktion inte att påverkas. För användning av flyttleder, barriäreffekter och konsekvenser för renar på fri strövning är bedömningen att det inte kommer att uppstå någon betydande påverkan. Konsekvenser för renskötseln blir även betydligt mindre än om det varit fråga om viktiga betesområden. Utifrån nuvarande kunskapsläge föreligger litet stöd för uppfattningen att betydande konsekvenser för renskötseln skulle kunna uppstå.

Både höstflytt och vårflytt sker idag i stor utsträckning med hjälp av lastbil. Den renaktivitet som förekommer i området och som skulle kunna påverkas på något sätt är närmast samlad fotflytt respektive fri strövning. Det nyttjande som förekommer idag kommer att kunna fortsätta. Som en extra skyddsåtgärd har bolaget såvitt avser fotflytt dessutom åtagit sig att under viss tid per vinterbetessäsong stänga av verk när samlad fotflytt genomförs på våren förbi parken.

Själva verksamhetsområdet för vindkraft nyttjas inte för bete i någon stor skala idag, vilket även framkommit i samråd med samebyarna. Detta bekräftades även av de kartor med GPS-positioner som samlats in under flera år och som visades vid mark- och miljödomstolens sammanträde. Att det förhåller sig på detta sätt är inte heller svårförståeligt bl.a. utifrån att det är ett i det närmaste obefintligt marklavsbete i verksamhetsområdet.

Bolaget får särskilt framhålla att området för aktuell vindkraftpark inte är beläget inom område av riksintresse för rennäringsen. Att området är av viss betydelse för rennäringsen ifrågasätts inte utifrån de uppgifter samebyarna lämnat, dock att det aktuella området å andra sidan inte heller kan betraktas som närmast någon form av "förbudsområde" där inga andra åtgärder än rennärings skulle kunna förekomma.

Bolaget erinrar om att det av 3 kap. 1 § miljöbalken uttryckligen följer att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1997/98:45, del 2, s. 30) anges att "[v]id bedömningen av den lämpligaste användningen av ett område bör alltid möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter undersökas. Utgångspunkten för bedömningen bör vara balkens övergripande mål i 1 kap. 1 § första stycket att främja en hållbar utveckling". Att utifrån det gedigna utredningsunderlag som här föreligger inte tillåta aktuell etablering med de anpassningar och åtaganden som gjorts kan inte anses utgöra markanvändning innebärande god hushållning.

De av bolaget föreslagna villkoren har varit del av kommunikeringen i tillståndsärendet. I målet vid mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen lämnat detaljsynpunkter på föreslagna villkor. Dessa har även diskuterats och kommenterats vid den muntliga förhandlingen i mark- och miljödomstolen. Med hänsyn härtill möter det inte hinder enligt instansordningsprincipen att Mark- och miljööverdomstolen beslutar om tillstånd och fastställer villkoren för verksamheten.

Beträffande vägar noteras att det i projektområdena finns ett väl utbyggt skogsbilvägnät som i första hand kommer att nyttjas. All ny vägdragning kommer att ske på samma villkor som tydligt beskrivits för den vägdragning som tagits fram för huvudlayouten.

Möjligheten till flytt av enskilda verk inom de fyra delområdena för en vindpark av ansökt storlek är begränsad av vindkrafttekniska förutsättningar. Vid uppförande av såväl 106 som 81 vindkraftverk är det i sammanhanget begränsande att verken inte bör placeras närmare varandra än tre till fem rotordiametrar. Även i ansökningar där enskilda verk är koordinatsatta är det brukligt att flyttmån (+/- några hundra meter) tillämpas för att möjliggöra optimering av enskilda verksplaceringar. För att åskådliggöra hur detta skulle se ut i nu aktuellt fall har bolaget tagit fram en karta för respektive delområde samt lagt på en radie av 200 meter utifrån positionerna enligt huvudlayouten. På sätt som framgår av bilagt kartmaterial medför en tillämpning av fasta positioner enligt huvudlayouten med angiven flyttmån ingen markant skillnad i flytthänseende jämfört med presenterat upplägg. Av kartorna framgår även tillämpade begränsningsytor. Skillnaden som föreligger med och utan direkt angiven flyttmån inom delområdena är om flyttmöjligheter ska föreligga för optimering inte bara av enskilda verk utan av hela vindparken.

Det centrala är att bolagets projekt är så välutrett och reglerat av begränsningar och anpassningar att detaljerad prövning kan göras av lokaliseringens lämplighet. Det föreligger inga osäkerheter om påverkan baserat på slutlig koordinatsättning inom ramen för framtagna delområden och lämnande åtaganden. Experternas bekräftelser vidimerar detta. Skulle Mark- och miljööverdomstolen trots detta av något skäl vara av

uppfattningen att huvudlayouten "lättare" bedöms utifrån positioner är det bolagets uppfattning att tillstånd kan meddelas också på detta sätt och medföra en väl byggbar layout, även om en flyttmån med 100 till 200 m från i huvudlayouten presenterade positioner i så fall är att förorda. För det fall denna domstol finner det påkallat med sådan tillståndsutformning menar bolaget att det ryms inom ansökt verksamhet med här presenterad inställning och tillhandahållet utredningsunderlag att tillstånd utfärdas på sådant sätt, dvs. att tillstånd meddelas enligt första- eller andrahandsyrkandet för positioner enligt huvudlayouten alternativt med angiven flyttmån (anpassade cirklar i bilaga).

För att parker av den storlek som nu är aktuell ska kunna förverkligas krävs att tillstånd utformas på sådant sätt att tillgänglig teknik kan användas på bästa sätt inom beskrivna ramar. Det är givet att detta ställer krav på utredningsunderlaget. Det kan och får dock inte förenklas till att det inte skulle gå att etablera verk inom större ytor, i synnerhet inom områden utan större naturvärden, utan angivande av exakt koordinat för respektive verk vid tillståndsgivningen. I synnerhet när experter som anlitas för att bedöma påverkan inte ansett det erforderligt. I nu aktuellt fall finns gediget underlag för att utforma tillståndet såväl utifrån boxoptimering som utifrån den framtagna huvudlayouten. Påverkan på motstående intressen är väl hanterad. Det får således konstateras att tillståndets utformning i detta fall närmast är en lämplighetsfråga och under alla förhållanden ingen tillåtlighetsfråga. Vid reglering av positioner med flyttmån/rörelsemån hanteras det i stället enklast och tydligast på så sätt att vindkraftverken ges fast flyttmån inom de anpassade cirkelarna inlagda på kartorna.

Vägdragningen har förlagts enligt principen att i första hand styra anläggningen av ny väg till områden med fast mark och att undvika våtmarker. Vindkraftverk och fundament kommer inte att anläggas i våtmark. De våtmarkspassager som återfinns i inlämnat kartmaterial hänförs till idag befintliga skogsbilvägar. Sedan bolaget frånfallit sitt tidigare förstahandsyrkande kvarstår endast två nya våtmarkspassager. Dessa återfinns inom projektområde Pauliden.

Vad gäller vägar – om dessa anläggs enligt vägdragningen framtagen för huvudlayouten fram till cirklarna – föreligger givetvis anpassningsbehov inom verkscirklarna fram till verken. För framtagen vägdragning utanför verkscirklarna bedöms inte någon större flyttmån behövas. För hantering av viss anpassning i samband med detaljprojektering är det dock lämpligt att reglera om en flyttmån med högst 100 meter utifrån presenterad vägdragning.

Länsstyrelsen har anfört att andra exploateringar i närheten kan försvåra rennäringens bedrivande. På grund av detta anser länsstyrelsen att det vid domstolens bedömning i målet är av stor vikt att väga in de kumulativa effekterna på berörda samebyar. Länsstyrelsen anser vidare att bolagets andrahandsyrkande ur den aspekten skulle innebära en mindre påverkan på rennäringen.

Den ansöka verksamheten förväntas inte, varken sett till projektet som sådant eller i kombination med annan verksamhet, medföra att samebyns huvudsakliga nyttjande av marken måste förändras. Även om verksamheten medför en viss påverkan inom vinterbetesmark, förväntas det därmed inte uppstå mätbara kumulativa effekter.

Länsstyrelsen anger slutligen att det tydligt bör framgå att vindkraftspositionerna ska vara placerade så att hela verket inklusive vingarna är inom beviljat projektområde. Bolaget anser det lämpligt om vindkraftverken kan placeras vid projektområdesgränsen på ett sätt som innebär att vingarna befinner sig över gränsen under förutsättning att bolaget har rådighet över den angränsande marken genom markarrende.

Vad samebyarna framfört om att de skulle ha återupptagit traditionell fotflytt sedan 2008 stämmer inte överens med vad de uppgett i förhören vid mark- och miljödomstolen. I förhören framkom att förflyttning i huvudsak sker med lastbil på grund av landskapets nuvarande förutsättningar. Bolaget vill poängtera att bolagets uttalanden om fotflytt avser de här aktuella flyttlederna – dvs. flyttleden över Pauträksjön och flyttleden närmast norr om Pauliden. Som tidigare framförts har höstflytt till fots inte skett någon gång de senaste 25 åren vid dessa två flyttleder.

Vidare har vårflytt till fots endast skett fem gånger de senaste 25 åren varav endast en gång förbi projektområdet (2012 vid flyttleden över Pauträksjön). Övriga 45 gånger har flytt skett med lastbil. Samebyarnas påstående om att traditionell fotflytt skulle genomförts i, genom och intill det aktuella området sedan 2008 åsyftar inte projektområdet. Med "området" avser samebyarna en hel vinterbetesgrupps område mellan väg E45 och Lycksele stad.

Bolaget har vid bedömningen av konsekvenser för rennäringen utgått från att fotflytt sker och att den funktionen ska finnas kvar även efter etablering av här aktuella vindkraftverk. Den bedömningen som gjorts är, både i förhållande till första- och andrahandsyrkandet, att Pauträsk vindkraftsanläggning inte kommer att påverka möjligheterna att flytta till fots. Vad gäller förstahandsyrkandet, där avståndet till närmsta flyttled är 800 m, konstateras bland annat att flyttlederna ligger på långt avstånd och att renarna är under påverkan och styrning från renskötarna under flytt. Ett bifall till andrahandsyrkandet skulle i sin tur innebära att avståndet till närmsta flyttled fördubblas från 800 till 1 600 meter. Det innebär även att projektområdena endast är på ena sidan av flyttleden över Pauträksjön.

När det gäller vinterbete görs bedömningen att endast en begränsad påverkan kommer att uppstå sett till vegetationen och snöförhållandena i området. För det fall Pauliden utgår konstateras att kvarvarande projektområde kommer att ligga mycket långt ifrån, 14 km, kärnområden av särskilt intresse för rennäringen.

Samebyarna har yttrat att området som ansökan avser har nyttjats för bete under förjulsvintern. Bolaget har noterat att samerna under en kort period använder sig av höjdlägena och att renar betar i de restskogar som bär hänglav. Bolaget kan vid detta konstatera att vädersituationen säsongen 2018/19 har varit särdeles ovanlig med extremt lite snö i Pauträsk/Risträskområdet (minsta snömängd på ca 30 år). Bolaget kan även konstatera att det pågår ett flertal avverkningar av hänglavsbärande skog. Vidare har noterats slaktplatser inom projektområdet där järv slagit ren. Bolaget noterar även att samebyarna yttrat sig på exakt samma sätt i det parallellt pågående

målet M 6974-17 (Norrbäckmålet), vilket ifrågasätts särskilt då beteckningen "området" används på samma sätt i båda målen.

Samebyarna gör även gällande att det betat renar i "området" från den 6 november 2018 till den 5 februari 2019 och att detta skulle visa på "områdets" goda beteskapacitet, funktion och betydelse för rennäringen. Till stöd för detta har samebyarna ingett kartunderlag med GPS-positioner. Bolaget noterar att endast enstaka GPS-positioner finns registrerade inom projektområdet Pauliden, vilket överensstämmer med bolagets uppgifter om att hänglavsbarande skog inom projektområdet har avverkats och att det inte finns marklav inom projektområdet. Bolaget noterar även att inga GPS-positioner finns registrerade inom projektområdena Risliden, Per-Ollesbrännan eller Simiskilä.

I trakterna för vindkraftetableringen finns enligt utlåtandet från sametinget hänglavsbyte, som kan nyttjas under vissa förutsättningar. Hänglav kan inte ersätta marklav som vinterbete. Sametinget har uppgett att området på grund av sitt höjdläge med hänglavsskogar skulle hållas intakt utan vindkraftverk. Skogarna är redan i dagsläget inte "intakta" till följd av det skogsbruk som bedrivs. Av ingivna drönrubilder framgår tydligt att det bedrivs aktivt skogsbruk inom projektområdets samtliga delar och att det har tillkommit flera avverkningar sedan ansökan lämnats in. Vad gäller förekomst av hänglav får i övrigt noteras att det främst är Pauliden/norr om Pauliden som håller hänglav av någon relevans. Detta på grund av närheten till Bubergets naturreservat.

Samlad förflytt och fri strövning kommer inte att påverkas i nämnvärd grad eftersom nuvarande projektområden inte berör särskilt betydelsefulla betesområden för rennäringen. Bolaget får således framhålla att det inte är fråga om förändringar av möjligheten att flytta på traditionellt sätt. Om Pauliden utgår tillkommer enligt expertutlåtandet främst det förhållandet att projektet får ett ännu längre avstånd till marker som kan användas regelmässigt och att kumulativa konsekvenser, i kombination med om konventionsområdet vid Mejvankilen blir verklighet, utblir. Det eventuella konventionsområdet Mejvankilen kommer som närmast ligga ca 5,7 km

från närmsta projektområde, eller ca 12,7 km om Pauliden utgår, och det är alltså fullt möjligt att passera med renhjordar mellan projektområdet och konventionsområdet.

Sammanfattningsvis får konstateras att tillstånd sökts för etablering inom område väl lämpat för vindkraftverksamhet. Detta stöds av såväl utpekande av riksintresse för vindbruk för stora delar av området, bolagets egna vindmätningar, Energi- myndighetens yttrande, kommunal översiktsplanering, kommunernas tillstyrkande, kommunernas därtill uttryckligt uttalade starka stöd för att verksamheten ska komma till stånd på angiven plats samt länsstyrelsens bedömning att vindkraftsanläggningen kan samverka med rennäringens intressen i området. Både stat och kommun är alltså eniga om verksamhetens tillåtlighet.

Länsstyrelsen har bedömt att både rennäring i den omfattning som beskrivits och utvinning av förnyelsebar energi bör vara möjlig på platsen. Länsstyrelsen anser också att det är möjligt för intressena naturvård och energiproduktion att samexistera på platsen och att förutsättningarna på platsen är tillräckligt utredda för att avgöra tillåtligheten samt att det inte finns något hinder mot att besluta utifrån boxmodellen i det aktuella fallet. Detta bekräftar med emfas både lämplighet av platsen och parkens utformning samt utredningarnas noggrannhet.

Länsstyrelsen har hänvisat till vad den tidigare anfört och tillagt i huvudsak följande:

Efter att bolaget har justerat parkens omfattning och undantagit Gardisjöleden från etablering har länsstyrelsen bedömt att det är möjligt för intressena naturvård och energiproduktion att samexistera på platsen. Länsstyrelsen har därför tillstyrkt parken, men dock under förutsättning att det föreskrivs tillräckliga villkor till skydd för rennäringen. Samtidigt konstaterar länsstyrelsen att bolagets andrahandsyrkande, där även Pauliden undantas från exploatering, är ett bättre alternativ med mindre påverkan på motstående intressen.

Vid bedömningen i målet bör det beaktas att även Pauliden ligger inom en prioriterad skoglig värde trakt och att etablering av vindkraft därmed skulle få en negativ påverkan

på det långsiktiga arbetet med bevarande av biologisk mångfald på landskapsnivå, om än inte i lika stor omfattning som en etablering i Gardisjöliden skulle ha fått.

Beträffande påverkan på rennäringsen bedömer länsstyrelsen sammantaget, utifrån att en etablering av vindkraft på platsen inte orsakar direkt påverkan på riksintresse för rennäringsen och att området inte framstår som det mest viktiga, att både rennäringsen i den omfattning som beskrivits och utvinning av förnyelsebar energi bör vara möjlig på platsen. Längs Stöttingfjället finns flera tillståndsgivna vindkraftparker, utöver denna och Norrbäck vindkraftpark (Mark- och miljööverdomstolens mål M 6974-17) som prövas parallellt. Utöver vindkraftetableringar finns också andra exploateringar som försvårar rennäringsens bedrivande. Länsstyrelsen menar att det vid Mark- och miljööverdomstolens bedömning i målet är av stor vikt att väga in de kumulativa effekterna på berörda samebyar och att bolagets andrahandsyrkande ur den aspekten skulle innebära en mindre påverkan på rennäringsen.

Länsstyrelsen anser att förutsättningarna på platsen är tillräckligt utredda för att det ska gå att avgöra tillåtligheten. Bolaget har på ett tydligt sätt angett restriktionsområden och områden där det är möjligt att placera verk utan att påtaglig skada sker på motstående intressen, och där de kunnat redogöra för vilken påverkan en etablering skulle innebära.

Om tillstånd beviljas anser länsstyrelsen dock att det är viktigt att föreskriva ett villkor om att bolaget ska lämna in en redogörelse för koordinater eller shape-filer över projektområdet, placeringar av vägar, verk och andra ytor som tas i anspråk samt restriktionsområdena när slutlig layout är fastställd.

Området är inte detaljprojekterat ännu och länsstyrelsen ser det som fördelaktigt att tillsynsmyndigheten kan vara med i slutskedet av val av positioner. I det skedet är det inte synpunkter som är avgörande för tillåtligheten, utan synpunkter med utgångspunkt att minimera påverkan på naturmiljön så långt det går genom små justeringar och hänsynstaganden. Länsstyrelsens uppfattning är därför att det inte finns något hinder mot att besluta utifrån boxmodellen i det aktuella fallet. Om Mark- och

miljööverdomstolen finner ansökan lämplig att bevilja med fasta positioner med flyttmån på upp till 200 m för vindkraftverken och 100 m för vägar, enligt bolagets förslagslayout, anser länsstyrelsen av samma skäl som ovan att det ska finnas en delegation till tillsynsmyndigheten om godkännande av slutliga placeringar.

Bolaget har framfört att de vill kunna placera vindkraftverken så nära projektområdesgränsen att vingarnas svepyta är utanför projektområdet, i de fall de har rådighet för marken utanför projektområdet. Länsstyrelsen anser generellt att den verksamhet som det söks tillstånd för ska rymmas inom det område som ansökan avser och att bolaget inför en ansökan ska ha gjort en noga avvägning och avgränsat projektområdet så att det motsvarar den faktiska yttersta gränsen för verksamheten. Länsstyrelsens uppfattning är därför att vindkraftspositionerna ska vara placerade så att hela verket inklusive vingarna är inom beviljat projektområde. Det är upp till Mark- och miljööverdomstolen att avgöra frågan, men oavsett utfall så håller länsstyrelsen med bolaget att det är angeläget att frågan klagörs.

Samebyarna har anfört i huvudsak följande:

Oavsett om det handlar om 106 eller 81 vindkraftverk kommer parken att påverka rennäringen på ett sådant sätt att den enligt miljöbalken inte ska tillåtas. Kunskapsläget avseende vindkraft och rennäring ger starkt stöd för att rennäringen påverkas långt mer än vad bolaget i det nu aktuella målet och vindkraftsbranschen generellt vill kännas vid. Konsekvenserna är inte så marginella att det räcker med att påstå att samexistens är möjlig utan bolagen måste också presentera relevanta åtgärder för att möjliggöra samexistens.

Enligt samebyarnas uppfattning kan branschen inte förvänta sig att den samexistensen uppstår av sig självt och att renen inte påverkas av vindkraftverk eller att projektens markanspråk inte påverkar renarnas betesförutsättningar. Renskötseln har en rätt att nyttja den aktuella marken för vinterbete och att exploatera den marken för industriell verksamhet (energiproduktion) får naturligtvis konsekvenser för dels rennäringen

såsom ett allmänt intresse men också samebyarnas förutsättningar att bedriva renskötsel (det enskilda intresset och en civilrättsligt skyddad rätt).

Bolagets påstående om att renflyttningar i huvudsak sker med lastbil är felaktigt, vilket tydligt framgår av partsförhören med renskötarna A och B. Den av bolaget föreslagna åtgärden om att stänga av vindkraftverk under viss tid saknar enligt samebyarna någon nämnvärd effekt på renskötseln både vad gäller vid fotflytt och vinterbete.

Bolagets påstående om att området inte används för renbete är också felaktigt. Området utgör enligt 3 § rennärlingslagen vinterbetesområde och är den vinterbetestrakt som ligger närmast åretruntmarkerna. Det är således naturligt att området präglas av både fri strövning och samlad fotflytt. GPS-positionerna utvisar renarnas val av betesområde vid exakt den tid som positionerna anger (ögonblicksbild). Det är endast en begränsad del av renhjorden som bär GPS-halsband. Att det saknas GPS-positioner innebär således inte att det saknas renar i området eller att trakten inte brukas för vinterbete. Dessa uppgifter tillsammans med renskötarnas beskrivning av användningen av aktuella områden ger den mest nyanserade och rättvisande beskrivningen av områdets betydelse för rennärlingen.

Bolagets inställning rörande rennärlingens markanvändning och renskötsel synes grundas på den utredning som gjordes vid tidpunkten för inlämnandet av ansökan till länsstyrelsen. Samebyarna klargjorde vid sammanträdet i mark- och miljödomstolen att man ansåg ansökan rörande rennärlingen som bristfällig eftersom den beskrev rennärlingens markanvändning på ett felaktigt sätt. Samebyarnas kartor med GPS-positioner är ett bra exempel på hur missvisande och otillräcklig bolagets utredning rörande rennärlingen var i både miljöprövningsdelegationen och mark- och miljödomstolen.

Samebyarna har beskrivit området längs med Stöttingfjället som ett område som huvudsakligen präglas av trädlavar, gräs- och örtbete med delvis förekomst av

marklavar. Området är kuperat vilket innebär att snötäcket sällan blir låst för renarna. Renarna kan gräva undan snön och komma åt markbetet.

Att marklavar utgör renarnas enda vinterföda är felaktigt. Områden med rikare förekomst av marklavar är ofta mer låglänta och har magrare jordmån och är samtidigt mer känsliga för väderleksmässiga förändringar, vilket ofta leder till en s.k. låst betessituation. Det nu aktuella området utgör således ett viktigt betesområde och kommer sannolikt också bli alltmer betydelsefullt sett till de pågående förändringar i klimatet och kommande klimatförändringar med alltmer milda vintrar och med ökad nederbörd som följd.

Mark- och miljödomstolen har gjort en korrekt bedömning av samebyarnas förutsättningar att upprätthålla en ekonomiskt bärkraftig och traditionell rennäring. Det aktuella området utgör område av betydelse för rennäringen som enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Områdets betydelse för renskötseln har tydligt framkommit i de vittnesmål som lämnats vid sammanträdet vid mark- och miljödomstolen. Utifrån samebyarnas beskrivning av pågående markanvändning och den forskning som finns saknas enligt samebyarna anledning att anta att den ansökta verksamheten inte påtagligt kan komma att försvåra näringens bedrivande.

Oaktat de nya uppställda miljömålen om förnyelsebar energi så har staten uttalat i prop. 1975/76:209 samt 1976/77:80 att rennäringen utgör ett allmänt intresse och att det allmänna har ett särskilt ansvar att tillse att det inom varje sameby finns grundläggande förutsättningar för ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt hållbar renskötsel. Sett mot dessa tidiga uttalanden och de förhållandevis nyligen uppställda miljömålen anser samebyarna att det tydligt framgår att rennäringen har ett såväl civilrättsligt som offentlighetsrättsligt skydd mot sådana ingrepp som en vindkraftetablering utgör.

Rennäringen är ett allmänt intresse och har sagts utgöra en fundamental del av den samiska kulturen och det samiska samhället, varför den fått ett särskilt skydd. Det är

det allmänna som ansvarar för att rennäringens röst beaktas genom bl.a. sina myndigheter och sina domstolar. Problematiken för rennäringen och dess markanvändning kvarstår oaktat den justering som görs i och med att bolaget nu har frånfallit sitt förstahandsyrkande.

Inom Vilhelmina norra sameby är två vindkraftparker byggda och ytterligare åtta vindkraftparker har erhållit tillstånd och är i planeringsfas för att bygga 267 vindkraftverk. Inom Vapsten sameby är två vindkraftparker byggda och ytterligare fyra vindkraftparker i planeringsfas att bygga 155 vindkraftverk. Därtill finns inom Vapsten sameby flertalet gruvor. Samebyarna bidrar till förnyelsebar energi via vattenkraften. Stora betesområden lades under vatten i samband med att älvarna dämdes.

Renbetesmarkerna krymper successivt och har de senaste decennierna reducerats mycket påtagligt. Samebyarnas renantal beräknas på betesmarkernas kapacitet. Det aktuella området är av största betydelse för Vapsten sameby eftersom det ligger inom dels en vinterbetesstrakt men också på flyttleder som möjliggör renflyttning samt renarnas fria strövning mellan åretruntmarkerna och vinterbetesmarkerna. Det förekommer att Vilhelmina norra samebys renar betesvandrar ner från fjället och stannar till och betar i det aktuella området mot byn Risträsk. Renarna kommer samma väg tillbaka på våren när renarna betesvandrar från vinterbetet till fjället men det är mindre renjordar.

Vapsten sameby har ett föreslaget konventionsområde enligt Ds 2010:22 längs med Umeälven som kallas ”Mejvankilen”. Konventionsförslaget är undertecknat av bägge stater men ännu inte framlagt till riksdagen eller stortinget. Om konventionsförslaget blir en realitet och vindkraftparken byggs kommer vindkraftparken och konventionsområdet utgöra en barriär som skär av Vapsten samebys vinterbetesområde i nord-sydlig riktning och omöjliggör att ett mycket omfattande område kan nyttjas för vinterbete och sannolikt inte heller för renflyttning. Renarna kommer att undvika vindkraftparken och söka sig till södra delen av vindkraftparken och då kommer de in på Vilhelmina norra samebys betesmarker och sammanblandning är ett faktum. När

renarna sammanblandas under vårtid så kommer de att beta på den samebyns betesmarker till hösten eftersom det är omöjligt att skilja renarna på våren.

Det är enligt samebyarna viktigt för domstolen att beakta att det fortlöpt en avsevärd tid sedan MKB:n lämnades in jämte ansökan. Under den tiden har bl.a. kunskapsläget förändrats och ny kunskap rörande renarnas påverkan av vindkraft avsevärt utvecklats från ingen till förhållandevis omfattande påverkan. Rennäringens markanvändning, såsom den beskrivs i MKB:n har av samebyarna i vissa delar förklarats helt eller delvis felaktig.

Bolagets uppfattning om att fotflytt inte sker eller har skett genom det nu aktuella området är helt felaktigt och samebyarna hävdar med bestämdhet att traditionell fotflytt sedan år 2008 har genomförts i, genom och intill det nu aktuella området. Området rymmer också viktiga betestillgångar.

Eftersom Svartlidengruvan inte längre är i drift är området nu föremål för återställning. Att det inte längre bryts malm vid gruvan innebär naturligtvis att rennäringen anpassar sig till de förbättringar och återställning som är nära förestående. Rennäringen har också successivt återgått till en traditionell markanvändning av området. Området som berörs av överklagan är av stor betydelse för samebyn sett utifrån den enkla omständigheten att områdets belägenhet utgör samebyns västligaste vinterbetesmarker och ligger närmast åretruntmarkerna.

I likhet med vad som tidigare har anförts rymmer området genom sin höglänthet ett varierande snötäcke under en vinterbetessäsong. Det i sin tur leder till goda förutsättningar för ett tillgängligt renbete även under förhållanden som på exempelvis mer låglänta områden (ofta tallhedar med god tillgång till marklavar) på grund av väderleks- och temperaturförändringar kan bli låsta genom nedisning. Renskötseln i Sverige har under en längre tid kämpat mot nedisade renbeten och i flertalet år tvingats ansöka om s.k. beteskatastrofmedel genom Sametinget. Den vinterbetesgrupp som betat med sina renar inom det västligaste vinterbetesområdet närmast åretruntmarkerna

och längs med Stöttingfjället har inte behövt ansöka om sådana medel eller ens vidta utfodringsåtgärder för att kunna föda sina renar.

Under betessäsongen 2018/19 har området nyttjats för bete redan under förjulsvintern. Sedan början av november har ca 2 500 renar betat under flera månader i motsats till tidigare år då det nyttjats efter årsskiftet. Detta visar på komplexiteten och utmaningarna i att beskriva rennäringens markanvändning. Eftersom den tydligtvis förändras och anpassas alltefter renarnas val av bete och områden. Inga renskötselåtgärder, förändringar eller störningar som eventuellt skulle kunna förklara renarnas beteende denna vinter har kunnat observeras av renskötarna. Renarna kom till samma renskötselanläggning i samband med höstflytten till vinterbetesmarkerna som tidigare år, vilket gör fenomenet än mer intressant. Vad detta beror på är enligt renskötarna alltför tidigt att säga men företeelsen visar enligt samebyn på hur svårt det är att i samråd med bolag och vid kontakt med myndigheter och domstolar helt tydligt kunna beskriva renarnas behov av att själva kunna alternera och anpassa sitt val av betesområden och betesväxter. Det visar också på områdets goda beteskapacitet, funktion och betydelse för rennäringen i samebyarna. Det finns gott om markbete och renarna har kunnat beta bergshöjderna ostört.

Renskötare är nomader och för en nomadiserande livsform, vilket innebär att de rent faktiskt följer med renen och renens vandringar. Det är det perspektivet som samebyn anser att domstolen ska ha vid sin prövning dels utifrån lagstiftning och internationella regelverk men också sett utifrån en grundläggande förståelse för hur renskötseln ännu bedrivs.

De befintliga intrången och dess kumulativa effekter har gjort att samebyarna använder områden som inte använts frekvent under de senaste åren. Det ligger i samebyarnas markanvändning att betesområden kan ha ett uppehåll på några års tid för att senare kunna användas igen vilket gör att betesmarkerna och betesresurserna nyttjas på ett hållbart sätt sett ur ett renskötselhänseende.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Sametinget har i huvudsak anfört följande:

Sametinget bestrider ändring av mark- och miljödomstolens dom. Mark- och miljödomstolen har angett i sina domskäl att en vindkraftetablering riskerar att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande och att området som helhet är betydelsefullt och lämpligt för rennäringen. Sametinget anser att mark- och miljödomstolen har gjort en korrekt bedömning rörande verksamhetens tillåtlighet och att domstolen har gjort en väl avvägd värdering av den bevisning som lagts fram under domstolens prövning av målet. Myndigheter har skyldighet att både enligt svensk och internationell rätt främja det samiska folkets möjlighet att behålla och utveckla sin kultur. Det gäller för området som planeras för vindkraftparken Pauträsk. De funktionella sambanden skulle omintetgöras om vindkraftparken realiserar. Särskilt som ett norskt konventionsområde för renbete, Mejvankilen, angränsar detta område västerut, så skulle det innebära att Vapsten samebys vintergrupp inte kan nyttja denna vinterbetesmark.

Sametinget styrker samebyarnas åsikt att nya forskningsrapporter visar att vindkraftverk påverkar renar mer än vad forskningen tidigare ansåg. Sametinget bedömer att vindkraftpark Pauträsk påtagligt kommer att försvåra rennäringens bedrivande. Området som helhet är betydelsefullt och lämpligt för rennäringen. Flyttlederna följer renarnas naturliga strövningsmönster och visar leder för samlad flytt men också funktionella samband mellan olika betesområden.

Ett påtagligt försvårande kan uppstå på flera grunder. Det tydligaste exemplet är när ett skyddsvärt område inte längre går att nyttja. En sådan situation kan uppstå när en anläggning, t.ex. vindkraft upprättas i området. Det kan också vara indirekta effekter. En åtgärd som förhindrar ett nyttjande, exempelvis buller och andra typer av ljudstörningar från vindkraft kan medföra att ett område inte längre kan brukas trots att källan till störningarna inte är belägen inom närområdet. Likaså kan en väg mellan två värdefulla områden medföra att inget av dem kan användas då sambandet/flyttleden

däremellan blir obrukbar. Inom rennäringen har områden olika funktion utifrån landskapets utformning. En förändring av landskapet så att funktionen inte längre kvarstår försvårar påtagligt rennäringens bedrivande.

Mindre tydliga fall av påtagligt försvårande kan vara när ett område fortfarande kan nyttjas men kräver merarbete eller merkostnader för att så ska kunna ske. Som exempel kan nämnas när en åtgärd kräver att uppförande av stängsel, mer bevakning eller transport av renhjordar måste ske. Här kan poängteras att påverkan som kan påtagligt försvåra även kan föreligga när en åtgärd genomförs utanför ett skyddsvärt område (dvs. områden som utpekats som riksintresse och områden som har betydelse). Detta eftersom det är åtgärdens konsekvenser för området som ska bedömas (se prop. 1985/86:3 s 117 f.). För områden som har betydelse för renskötseln, men som inte utpekats som riksintresse, ska en avvägning göras mellan det skyddade intresset och motstående intressen. Syftet med att utpeka områden av betydelse och områden som riksintresse är att bibehålla förutsättningarna för rennäringen, även för kommande generationer, genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt skydd. Därmed bör observeras att även förhållandevis begränsade åtgärder kan avsevärt försvåra renskötseln. Det är således inte bara de utpekade områdena som ska skyddas utan även funktionella samband som flyttleder och sammanhängande markområden, så att den fria strövningen till och från dessa områden inte hindras. Sametinget anser att samebyarnas beskrivning stämmer och att markområdena är nödvändiga för att upprätthålla de funktionella sambanden.

Det är den traditionella renskötseln och de mark- och vattenområden den kräver, som ska skyddas. Detta innebär att om renskötselns utövande tvingas anpassas utifrån en åtgärd genom att kräva stödutfodring eller inhägnad av renar, har renskötseln påtagligt försvårats eftersom den inte längre kan bedrivas på traditionellt sätt.

Vidare kan användningen av ett visst område plötsligt förändras på grund av klimat- och väderförhållanden. Hur stort område en vindkraftpark ska få ta i anspråk och områdets funktion för renskötselns bedrivande ska bedömas och grunda sig på renskötarnas kunskap.

Samebyarna har i sin renbruksplan, som är en beskrivning samebyarnas markanvändning, märkt ut vilka betesområden de använder sig av samt var flyttleder, kärnområden etc. är belägna. Renbruksplanen är en dokumentation av renskötarnas erfarenhetsbaserade traditionella kunskap. Kunskapen har även kunnat dokumenteras genom GPS-försedda renar.

Konventionen om biologisk mångfald, som Sverige har ratificerat, innehåller viktiga bestämmelser som rör hushållning av resurser. Artikel 8 j föreskriver att staterna ska respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos urfolk och lokala samhällen med traditionella levnadssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor. Enligt artikel 10 c ska staterna också skydda och uppmuntra sedvanligt nyttjande av biologiska resurser i enlighet med traditionella kulturella sedvänjor som är förenliga med kraven om bevarande och hållbart nyttjande.

Samebyarna har vittnat om vikten av att markerna i området inte ska exploateras, för renskötselns skull. Området är viktigt för att det är höglänt och vid dåliga vintrar för renbetet söker sig renarna uppåt efter höjderna. Området är varierat med åsar och det innebär att även om det är djup snö så kommer renarna åt att beta efter marklaven. Området inrymmer gammal granskog där det är gott om hänglav och där det är mycket snö når renarna högre upp efter hänglavsgranarna. Området är sådant att renarna fritt får ströva efter mark- och hänglav. Renskötseln är i behov av hela området eftersom renarna delar upp sig. Det är tack vare att det är mycket hänglavskogar som man inte behövt utfodra renarna med pellets de senaste dåliga vintrarna med låst bete på övriga ställen. Samebyarna menar att t.ex. Stöttingfjället är påverkat av skogsbruk men att det är stor variation av det som är orört. Där är bra gräs och örter och hänglavskog men inga stora tallhedar och lavmarker. Samebyarna ser risker med att en vindkraftpark kommer att bli störningsmoment och att renar vandrar över till grannbyar och sammanblandas, vilket leder till merarbete. Det är också ett viktigt område för att

traditionella tallhedar med marklav är känsliga vid väderomslag och där kan betet fastlåsas av is. Då är man i behov av hänglavskogar.

Sametinget handlägger ansökningar om katastrofskadeskydd och kan styrka att Vapsten samebys vintergrupp som håller till i området inte har ansökt om något bidrag sedan år 2007 för nödutfodring. Vintergrupper som betat sina renar på andra ställen österut har tallhedar där det frusit till is och låst betet pga. temperaturväxlingar. Tillgången till olika betesmarker och flexibilitet att nyttja dem vid olika årstider och väderförhållanden är mycket viktigt för renskötselns klimatanpassningsmöjligheter. På grund av sitt höjdläge med hänglavskogar bör de hållas intakta utan vindkraftverk. Sametinget bedömer, utifrån ovanstående, att området är ett väldigt viktigt område för samebyarnas klimatanpassning. Området där vindkraftparkerna planeras är beläget så att renar kan ströva västerut tillbaka till åretruntmarkerna om renar blivit kvar i området eller öster om området. Blir det renar kvar på vinterbeteslanden nedåt kusten har renarna svårt att ta sig tillbaka till åretruntmarkerna själva.

Renskötseln bidrar till att upprätthålla miljökvalitetsmålet ”Storslagen miljö” genom att renar betar på fjällen och bidrar till storslagen miljö och betespräglad landskap. Renen levererar ekosystemtjänster och upprätthåller grön infrastruktur genom sina vandringar från kust till fjäll/skog.

Renskötsel bygger på ekologiskt hållbara principer och är därför beroende av ett sammanhållet naturlandskap. Olika områden och möjligheten att förflytta sig däremellan brukar benämnas funktionella samband. De funktionella sambanden skapar grundläggande förutsättningar att bedriva renskötsel i en sammanhållen årscykel. Ett krav för skydd av funktionella samband är att renskötseln inom ett område inte ska tillåtas bli störd av exploateringar i sådan omfattning att den sammanlagda effekten av exploateringarna leder till att den sammanhållna årscykeln hotas. Det kan påverka alla andra vinterbetesområden i sin tur.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har tagit del av den muntliga bevisning som togs upp i målet vid mark- och miljödomstolen i de delar som har åberopats här.

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen yrkat i första hand att få uppföra 106 vindkraftverk i fyra delområden, Risliden, Per-Ollesbrännan, Simiskilä och Pauliden. I andra hand har bolaget yrkat att få uppföra 81 vindkraftverk, dvs. i de tre förstnämnda områdena. Delområdet Pauliden med högst 25 verk har utgått i andrahandsyrkandet. Bolaget har således justerat sina yrkanden jämfört med mark- och miljödomstolen och tagit bort de 14 vindkraftverk som planerades i Gardisjöliden i södra delen av Rislidenområdet. Detta framställdes i mark- och miljödomstolen som ett andrahandsyrkande, där huvudyrkandet var totalt 120 vindkraftverk.

Mark- och miljödomstolen har avslagit ansökan i sin helhet huvudsakligen med motiveringen att en vindkraftetablering skulle riskera att påtagligt skada de skyddsvärda naturvärden som finns i området samt påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Domstolen ansåg också att upplevelsen av den skyddsvärda kulturmiljön kring byn Risträsk kunde komma att påverkas på ett inte obetydligt sätt.

Bolaget har gjort gällande att mark- och miljödomstolen har gjort en felaktig bedömning av den ansökta verksamhetens påverkan på naturvärden, kulturmiljön samt rennäringens intressen och av skyddsvärdet av motstående intressen i området.

Länsstyrelsen har efter att bolaget justerat sitt yrkande och tagit bort de planerade verken i Gardisjöliden bedömt att det är möjligt för intressena naturvård och energiproduktion att samexistera på platsen samt att också rennäringen, i den omfattning som beskrivits, bör kunna bedrivas vidare vid sidan av vindkraft-etableringen. Länsstyrelsen har därför tillstyrkt parken, men dock under förutsättning

att det föreskrivs tillräckliga villkor till skydd för rennäringen. Samtidigt har länsstyrelsen konstaterat att bolagets andrahandsyrkande, där även Pauliden undantas från exploatering, är ett bättre alternativ med mindre påverkan på motstående intressen.

Det kan inledningsvis konstateras att två av projektområdena, Risliden och Pauliden, ligger inom områden som är utpekade som riksintresse för vindbruk.

Projektområdet Risliden, med den omfattning det hade enligt ansökan vid miljöprövningsdelegationen och enligt förstahandsyrkandet i mark- och miljödomstolen, berör även ett område som är utpekade som riksintresse för naturvården, Stöttingfjället. Som framgått tidigare har bolaget i Mark- och miljööverdomstolen tagit bort detta områdes sydligaste delar, Gardisjöliden, där högst 14 verk var planerade, i sitt yrkande här. Det innebär att Rislidenområdet nu endast gränsar mot ett område som är utpekade som riksintresse för naturvården, på samma sätt som även delområdena Pauliden och Simiskilä gränsar mot områden utpekade som riksintresse för naturvården. Området som gränsar mot Pauliden norrut är även till stora delar ett naturreservat och Natura 2000-område, Buberget.

Med hänsyn till att området med de högsta naturvärdena i Rislidenområdet har tagits bort från planerna på vindkraftetablering utgör inte naturmiljön något hinder mot lokalisering av vindkraft i återstående delar av Rislidenområdet eftersom riksintresset för vindkraft bör ges företräde. Inte heller kulturmiljön kan anses utgöra ett hinder, även om Risträsk by är en av de bäst bevarade lidbyarna i regionen och utpekade som riksintresse för kulturmiljö, eftersom avståndet från riksintresseområdets avgränsning till vindkraftsområdet är nästan två kilometer. Den visuella påverkan som blir får godtas eftersom riksintresset för vindkraft bör ges företräde.

Beträffande projektområdena Per-Ollesbrännan och Simiskilä är dessa områden inte utpekade som riksintresse för vindkraft men Storumans kommun har i sin översiktsplan pekat ut områdena som lämpliga utredningsområden för vindkraft och kommunen har tillstyrkt etableringen. Områdena har, i likhet med alla områden ansökan avser, goda vindförhållanden. Båda områdena utgörs av skogsbeklädda höjder där skogsbruk

bedrivs och det har inte framkommit att områdena hyser sådana höga naturvärden att det skulle utgöra hinder för ansökt vindkraftetablering. Den riksintressanta våtmarken Skarvsjömyran, som även är Natura 2000-område och ligger i närheten av Simiskilä, anges i miljökonsekvensbeskrivningen inte komma att påverkas av den planerade vindkraftetableringen. Det har således inte framkommit att naturmiljön eller kulturmiljön utgör något hinder mot lokalisering av vindkraft i dessa projektområden.

När det gäller projektområdet Pauliden ligger detta, i motsats till övriga projektområden, norr om sjön Pauträsket. Som angetts tidigare gränsar området i norr mot naturreservatet och Natura 2000-området Buberget. Området ligger också inom en av länsstyrelsen särskilt prioriterad skoglig värdeområde, Jovan II. Som underinstanserna har angett har Mark- och miljööverdomstolen i mål M 11588-14, dom den 25 september 2015, angett att klassificeringen av områden som värdeområden med värdekärnor inte är att jämföras med ett områdesskydd och inte i sig kan utgöra skäl för att avslå ansökan om tillstånd men att det utgör ett underlag i målet. I det målet avslog Mark- och miljööverdomstolen överklagandet från det ansökande bolaget som yrkade att verksamhetsområdet skulle utökas och vindkraftetablering tillåtas även i de områden som miljöprövningsdelegationen och mark- och miljödomstolen hade undantagit, som utgjorde prioriterade värdeområden. Förhållandena i Pauliden är likartade med dem i målet M 11588-14 som gällde prioriterade värdekärnor i samma län. Vad som framkommit om naturförhållandena i området Pauliden som även innefattar våtmarkspassager i områden med höga naturvärden, gör att lämpligheten av att etablera vindkraftverk där därför kan ifrågasättas redan på den grunden.

Beträffande påverkan på rennäringen omfattas, som framgått av miljöprövningsdelegationens beslut, inget av de områden som ansökan avser av något riksintresse för rennäringen. Mellan projektområdena finns dock en flyttled av riksintresse som går över Pauträsket och det finns också en flyttled som går norr om projektområdet Pauliden.

Bolaget och samebyarna har olika uppfattning om i vilken utsträckning verksamhetsområdet används av rennäringen. Samebyarna har anfört att det aktuella

området är av största betydelse för Vapsten sameby eftersom det ligger inom en vinterbetesstrakt men också eftersom det finns flyttleder som möjliggör renflyttning samt renarnas fria strövning mellan åretruntmarkerna och vinterbetesmarkerna. Vidare att det förekommer att Vilhelmina norra samebys renar betesvandrar ner från fjället och stannar till och betar i det aktuella området mot byn Risträsk. Samebyarna har också anfört att om det föreslagna konventionsområdet "Mejvankilen" blir en realitet och vindkraftparken byggs kommer vindkraftparken och konventionsområdet att utgöra en barriär som skär av Vapsten samebys vinterbetesområde i nord-sydlig riktning och omöjliggör att ett mycket omfattande område kan nyttjas för vinterbete och sannolikt inte heller för renflyttning. Renarna kommer då att söka sig till södra delen av vindkraftparken och sammanblandas med Vilhelmina norra samebys renar vilket medför ett omfattande merarbete.

Bolaget har anfört att frånfallet av området Pauliden i andrahandsyrkandet har varit ett sätt för bolaget att tillmötesgå samebyarna baserat på samebyarnas synpunkter eftersom samtliga kvarvarande delområden då endast ligger söder om Pauträsket, dvs. på ena sidan av flyttleden, och på långt avstånd från områden som används regelmässigt av rennäringen samt att avståndet till närmaste flyttled då fördubblas från 800 meter till 1 600 meter.

Det kan konstateras att det redan av de GPS-positioner som åberopats i målet framgår att de olika projektområdena används av renar i dag, i vart fall särskilt Paulidenområdet men även Simiskiläområdet där GPS-positioner har noterats i tidigare GPS-mätningar. Som samebyarna har anfört innebär inte det förhållandet att inga GPS-positioner har noterats i ett visst område att där aldrig förekommer renar eftersom det endast är ett fåtal renar som är utrustade med GPS-sändare. Det har dock inte framkommit att områdena Risliden, Per-Ollesbrännan och Simiskilä nyttjas på ett sådant sätt av rennäringen att ansökt vindkraftetablering där skulle riskera att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Ett visst försvårande kan det dock komma att innebära, vilket bolaget enligt ansökan avser att kompensera.

Den ansökta vindkraftetableringen i Pauliden kan däremot befaras komma att medföra svårigheter för rennäringen, särskilt om det föreslagna konventionsområdet ”Mejvankilen” blir verklighet. Men även om detta inte genomförs skulle en etablering i Pauliden riskera att påtagligt försvåra för rennäringen, framför allt genom störningar för den riksintresseklassade flyttleden som ligger 800 meter från det planerade vindkraftsområdet. Bolaget har anfört att de här aktuella flyttlederna – dvs. flyttleden över Pauträsk och flyttleden närmast norr om Pauliden inte använts för höstflytt till fots någon gång de senaste 25 åren och att vårflytt till fots har skett endast fem gånger de senaste 25 åren varav endast en gång förbi projektområdet som då skulle ha varit 2012 vid flyttleden över Pauträsket. Vidare har anförts att övriga 45 gånger har flytt skett med lastbil och att samebyarnas påstående om att traditionell fotflytt skulle genomförts i, genom och intill det aktuella området sedan 2008 inte åsyftar projektområdet. Oavsett hur det förhåller sig med detta kan konstateras att flyttleden är utpekad som riksintresse för rennäringen och av de uppgifter som samebyarna har lämnat har framgått att man eftersträvar att genomföra fotflytt som är en del i den traditionella rennäringen. Det har av den bevisning som åberopats av samebyarna, framför allt genom förhöret med E i mark- och miljödomstolen samt den av henne m.fl. författade rapporten Renar och Vindkraft II, framgått att studier vid vindkraftparker tyder på att renar kan påverkas av vindkraftverk och att effekter kan ses på flera kilometers avstånd från vindkraftverken. På hur långt avstånd renarna kan påverkas och hur stor denna påverkan blir är på befintligt underlag svårt att uppskatta men det får anses finnas en risk för att renarna påverkas negativt om vindkraftverk skulle tillåtas i Pauliden, särskilt som en flyttled är bred och flyttleden över Pauträsket skulle omges av vindkraftparker på båda sidor.

Sammantaget innebär det anförda att det inte har framkommit att det finns hinder mot en etablering av vindkraft i projektområdena Risliden, Per-Ollesbrännan och Simiskilä med hänsyn till motstående intressen i området. En lokalisering av vindkraft, som utgör en viktig förnyelsebar energikälla, i dessa områden är således tillätlig utifrån miljöbalkens regler och i linje med av riksdagen fastställda miljömål. Den störning av såväl vinterbete som flyttning som eventuellt kan uppkomma får anses acceptabel med

hänsyn till vikten av en ökad produktion av förnyelsebar energi och detta har bolaget också åtagit sig att kompensera samebyarna för.

Däremot är det olämpligt med en lokalisering av vindkraftverk i projektområdet Pauliden. Hinder möter framför allt med hänsyn till rennäringen men även med hänsyn till naturförhållandena i området och innebär inte en från allmän synpunkt god hushållning av mark och vatten. Bolagets förstahandsyrkande ska således avslås. Det finns dock inte, i dessa avseenden, något hinder mot att bifalla bolagets andrahandsyrkande.

Bolaget har ansökt om att få uppföra vindkraftverken utifrån en så kallad öppen boxmodell, vilket innebär att verkens position inte anges och fastställs i prövningsskedet, utan då anges endast de områden inom vilka vindkraftverken önskas placeras och den slutliga placeringen, efter detaljprojektering, delegeras till tillsynsmyndigheten. Mark- och miljööverdomstolen har i målen MÖD 2017:27 och MÖD 2018:19 underkänt den så kallade öppna boxmodellen eftersom den bl.a. strider mot den grundläggande principen som gäller vid tillståndsprövning enligt miljöbalken att det för varje anläggning ska göras en individuell prövning utifrån en bestämd lokalisering. Dessutom har det ansetts kunna strida mot 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken att prövningsmyndigheten överlåter åt tillsynsmyndigheten att besluta om lokaliseringen eftersom endast villkor av mindre betydelse får delegeras. Detta gör sig särskilt gällande när ansökan rör stora områden och ett stort antal vindkraftverk. I vissa fall har dock den s.k. boxmodellen godtagits, då det har varit möjligt att bedöma de konsekvenser som verksamheten kan komma att ge upphov till, se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 2 oktober 2018 i mål nr 9618-17. I det fallet gällde ansökan ett mer begränsat verksamhetsområde uppdelat på tre delområden och med ett stort antal begränsningsområden så att antalet möjliga placeringar var begränsat och miljöpåverkan möjlig att bedöma.

I detta fall gäller ansökan stora områden och yrkande om 106 vindkraftverk i första hand och 81 verk i andra hand. Innan justeringen till 106 vindkraftverk gjordes

omfattade verksamhetsområdet drygt 39 kvadratkilometer. Det är inte lämpligt med en öppen boxmodell i detta fall.

Bolaget har i andra hand anfört att tillstånd kan meddelas också enligt föreslagen layout, även om en flyttmån med 100 till 200 m från i huvudlayouten presenterade positioner i så fall är att förorda och tillagt att detta ryms inom ansökt verksamhet.

Som angavs i MÖD 2018:19 är det vanligt i tillstånd till vindkraftverk att det anges en fast angiven position med en flyttmån om 50 eller 100 meter från denna position. Skälen till detta och varför en öppen boxmodell normalt inte är lämplig är förutom vad som redan angetts att den ljud- och skuggningsberäkning som görs i en ansökan, fotomontagen samt övriga bedömningar av påverkan måste utgå från en viss placering för att kunna genomföras. Eftersom vindkraftverkens slutliga placering i en öppen boxmodell därefter kan bli en helt annan måste ifrågasättas hur relevanta de gjorda bedömningarna är för denna nya placering. Svaret på detta blir beroende av hur stora avvikelser som ska tillåtas från den placering från vilken beräkningarna har gjorts, den s.k. exempellayouten. Bolaget har i detta fall angett att det helst vill ha en flyttmån på 200 meter, vilket innebär att verken kan placeras inom en cirkel som har en diameter på 400 meter. Även om det är förhållandena på platsen som en ansökan gäller som är avgörande för om beräkningar som gjorts då är relevanta för placeringen, torde i de flesta fall en sådan flyttmån vara olämpligt stor. Därvid ska noteras att det är sökanden som har att redovisa de olägenheter som en verksamhet kan generera och sökanden har alltid möjlighet att detaljprojektera innan ansökan görs. Därför finns det inte heller skäl att godta en flyttmån längre än 100 meter från en fast position, vilket innebär att det då finns möjlighet att flytta verket 200 meter inom denna cirkel. Då kan det delegeras till tillsynsmyndigheten att bestämma den exakta positionen avseende verken och eventuell justering av dragning av vägar. Bolaget har anfört att vid en sådan flyttmån finns det inget behov av delegation, men Mark- och miljööverdomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att tillsynsmyndigheten här har en uppgift att tillse att placeringen är förenlig med tillståndet och meddelade villkor.

En fråga som också har väckts i målet är om vindkraftverken får placeras på sådant sätt vid verksamhetsområdets gräns att vingarnas svepyta får vara utanför projektområdet. Bolaget har framfört att man vill placera verken på detta sätt under förutsättning att bolaget har rådighet över den angränsande marken genom markarrende medan länsstyrelsen generellt anser att den verksamhet som det söks tillstånd för ska rymmas inom det område som ansökan avser och att vindkraftverken därför ska vara placerade så att hela verket inklusive vingarna är inom beviljat projektområde.

Mark- och miljööverdomstolen anser att ett verksamhetsområde för vindkraft bör bestämmas så att hela den verksamhet som ska utövas ska, i likhet med övrig miljöfarlig verksamhet, rymmas inom angivet verksamhetsområde. Det innebär att även vingarna och dess svepyta ska vara inom angivet verksamhetsområde.

Bolaget har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska bevilja tillstånd och meddela villkor för verksamheten. Bolagets förslag till villkor framgår av mark- och miljödomstolens dom men har inte behandlats i detalj i underinstanserna med hänsyn till att ansökan avslogs i båda instanserna. Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen också ändrat och kompletterat sina yrkanden avseende villkor. Det är inte lämpligt att Mark- och miljööverdomstolen prövar och bestämmer villkor utan dessa bör dessförinnan prövas i underinstans där parterna får tillfälle att yttra sig över dessa och har möjlighet att överklaga.

Sammanfattningsvis bedömer således Mark- och miljööverdomstolen att en etablering av vindkraftverk i projektområdena Risliden med högst 50 verk, i Per-Ollesbrännan med högst 10 verk och i Simiskilä med högst 21 verk är tillåtlig, dvs. efter det att erforderliga villkor blivit meddelade. Däremot är det olämpligt med en lokalisering av ansökta vindkraftverk i projektområdet Pauliden. Bolagets andrahandsyrkande ska därför bifallas på så sätt att verksamheten förklaras vara tillåtlig med placering av vindkraftverken i skafferade områden enligt domsbilaga 1 inom en radie av 100 meter från respektive verksposition angivna i domsbilaga 2–4, så att verken och även rotorbladens svepyta är helt inom respektive projektområde. Meddelande av tillstånd

samt erforderliga villkor och övriga beslut som behövs för verksamheten bör ske efter prövning av Miljöprövningsdelegationen.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Roger Wikström, referent, tekniska rådet Dag Ygland och tf. hovrättsassessorn Anders Wallin.

Föredragande har varit Vilma Herlin.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-07-03
meddelad i
Umeå

Mål nr M 3051-15

KLAGANDE

Hemberget Energi AB, 556757-9346
c/o G

Ombud: x

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västerbottens län
901 86 Umeå

2. Vapstens sameby
Box 107
920 64 Tärnaby

3. Vilhelmina norra sameby
c/o x
923 94 Dikanäs

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län
den 3 december 2015 i ärende nr 551-5931-2013, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till Pauträsk vindkraftspark, Storuman och Vilhelmina kommuner

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 270810

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: umea.tingsratt@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Yrkanden	3
Bolaget.....	3
Motparterna	11
Bolagets överklagande	11
Motparternas yttranden.....	24
Länsstyrelsen	24
Vapstens sameby	28
Vilhelmina norra sameby	33
Övriga yttranden.....	33
Energimyndigheten	33
Sametinget	35
Lycksele, Storuman och Vilhelmina kommuner	38
Bolagets bemötande	40
Sammanträde	43
Bolaget.....	43
Länsstyrelsen	45
Samebyarna	48
Bevisning.....	52
Skriftlig bevisning	52
Muntlig bevisning.....	53
Domskäl.....	55
Utgångspunkter för prövningen.....	55
Gällande rätt	55
Ansökans utformning	59
Motstående intressen	60
Domstolens bedömning	63
Hur man överklagar	66

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län (MPD) beslutade den 3 december 2015 att avslå Hemberget Energi AB:s (bolaget) ansökan om tillstånd att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft vid Pauträsk i Storuman och Vilhelmina kommuner. Samma dag avslog MPD även ansökan från Vattenfall Vindkraft Sverige AB om tillstånd att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft vid Norrbäck i Lycksele kommun. De ansökta vindkraftsanläggningarna var lokaliserade i direkt anslutning till varandra.

Bolaget har överklagat MPD:s beslut till mark- och miljödomstolen. Domstolen har berett eventuella motparter tillfälle att yttra sig över överklagandet samt inhämtat yttrande från Energimyndigheten. Domstolen har vidare hållit sammanträde för behandling av bolagets överklagan.

Domstolen har denna dag även avslagit överklagan av Vattenfall Vindkraft Sverige AB avseende gruppstation för vindkraft vid Norrbäck, mål nr M 3053-15.

YRKANDEN

Under denna rubrik redovisas parternas slutliga yrkanden såsom domstolen uppfattat dem.

Bolaget

Bolaget yrkar i första hand att mark- och miljödomstolen ska bevilja tillstånd för verksamheten enligt ansökan, med de villkor och åtaganden som anges nedan.

I andra hand yrkar bolaget att mark- och miljödomstolen beviljar tillstånd för projektområde 2-4 samt en reducerad del av projektområde 1, där Gardisjöliden (södra delen av projektområde 1) exkluderas.

Bolaget yrkar att tillståndet omfattar en igångsättningstid om 10 eller 8 år från det att tillståndet vunnit laga kraft, en giltighetstid på 40 år samt verkställighet för tillståndets ianspråktagande såvitt avser anläggande av vägar.

Bolaget föreslår att tillståndet förenas med följande villkor.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Vindkraftsparkens slutliga placering, vägdragningar, dragning av ledningar och övriga detaljer i infrastrukturen ska godkännas i samråd med tillsynsmyndigheten senast tre månader innan arbeten påbörjas. Arbetsområden fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten. Kan enighet inte nås ska frågan hänskjutas till miljöprövningsdelegationen för avgörande.
3. Vindkraftverken ska placeras inom projektområdet, dock inte inom de rödmarkerade zoner som har markerats på karta (bilaga till överklagandet).
4. Bolaget ska till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan byggnads- och anläggningsarbeten påbörjas lämna in en skriftlig arbets- och tidsplan. Av planen ska de olika byggnads- och anläggningsmomenten framgå.
5. För att minska konsekvenserna för rennäringen ska bolaget bjuda in till samråd med Vapstens sameby och Vilhelmina norra sameby om tidsplanen för anläggningsarbetena så att eventuell störning för rennäringen ska begränsas. Bolaget ska därefter årligen bjuda in till samråd med samebyarna, inför tid på året då renar får vistas i området och kontakta samebyarna för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar för renskötseln i området.

Alternativ lydelse:

5. Bolaget ska en gång per år, inför tillståndets ianspråktagande och därefter årligen, bjuda in företrädare för Vilhelmina norra sameby och Vapstens sameby till informationsmöte på lämplig tid och plats. Syftet är att bolaget ska informera samebyarna om sin verksamhet och erhålla den information som behövs från samebyarna. Vid mötet ska bolaget även tillhandahålla den utbildning som behövs avseende säkerhetsfrågor så som iskast. Bolaget ska bekosta deltagandet för samtliga renskötare i nämnda samebyar.

6. Bolaget ska i god tid och senast en månad innan byggnads- och anläggningsarbeten påbörjas informera Försvarsmakten och Transportstyrelsen om varje vindkraftverks koordinatposition och totalhöjd i meter över havet.

7. Vindkraftverken ska förses med hinderbelysning. Belysningen ska ställas ned i den utsträckning det är tillåtet enligt gällande lagstiftning samt synkroniseras inom anläggningen.

8. Vindkraftverk ska placeras i samråd med länköperatör för att minimera risk för uppkomst av störning av betydelse på nu befintliga länkstråk som löper genom området.

9. Samtliga verk ska ges en enhetlig färgsättning. Reklam, eller annat än namn på tillverkare och verksamhetsutövare, får inte förekomma på dem.

10. För att begränsa risken för iskast ska verken vara försedda med utrustning som minimerar förekomsten av is på rotorbladen eller stänger verken vid förekomst av is på rotorbladen. Kontroll av utrustningen ska ske årligen genom att funktionen hos programvaran och systemet i övrigt verifieras. Genomförd kontroll ska redovisas i den årliga miljörapporten.

11. Före driftsättning av vindkraftverk ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för nedfallande is respektive föremål från vindkraftverken.

Utformningen och placering av skyltarna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

12. Återställningen efter det att anläggningsarbetena är slutförda ska ske i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten. Temporärt nyttjade markytor under anläggningstiden, som upplags- eller uppställningsplatser ska återställas när de inte nyttjas längre. I de fall inte hela anläggningen enligt tillståndet uppförs samtidigt ska återställning ske i de delar som uppförts. Det ska i de fallen ske senast ett år efter anläggningsarbetenas avslutande på respektive plats inom projektområdet.

13. Under drift får ljud från vindkraftverken inte överskrida ekvivalent ljudnivå om 40 dB(A) utomhus vid bostadshus. Till den slutligt föreslagna layouten ska bifogas en ljudberäkning för tydliggörande av att föreskrivna villkor kan innehållas med den slutliga verksplaceringen. Annan vindkraftsverksamhet som har lagakraftvunnet tillstånd vid tidpunkten för prövningen av Bolagets tillståndsansökan respektive sådan vindkraftsverksamhet som prövas samtidigt med Bolagets tillståndsansökan ska också ingå i ljudberäkningen för det fall sådan verksamhet kan ge en kumulativ verkan på bullernivån vid bostäder. Den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras genom närfältsmätning (emissionsmätning) av källjud och en beräkning. Metod för detta ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande eller framgå i förslaget till kontrollprogram. Kontroll ska ske genom mätning och beräkning första gången inom två år från det att vindkraftsanläggningen har tagits i drift.

Den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder får på grund av anläggnings- och återställningsarbeten inte överstiga 60 dB(A) dagtid (kl 07-19) vardagar, 50 dB(A) kvällstid (kl 19-22) vardagar samt dagtid (kl 07-19) helgdagar, 45 dB(A) kvällstid (kl 19-22) helgdagar samt nattetid (kl 22-07) samtliga dygn.

14. Befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med en faktisk rörlig skuggbildning överstigande åtta timmar per kalenderår eller 30 minuter per dag från vindkraftverken.

15. Farligt avfall och farliga kemiska produkter som används i verksamheten ska när de inte hanteras förvaras på invallad tät yta utan avlopp och under tak.

Kemikalier ska i övrigt hanteras och förvaras på sådant sätt att eventuellt spill och läckage kan samlas upp och så att förorening av mark, ytvatten eller grundvatten inte kan ske. Kärll ska vara noggrant märkta med sitt innehåll.

Förvaring och transport av bränsle till arbetsfordon får endast ske med särskilda säkerhetstankar. Vid påfyllning av bränsle ska spilltråg användas och utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgängligt.

16. Förslag på kontrollprogram omfattande anläggningsarbeten ska lämnas in till tillsynsmyndigheten minst sex veckor innan arbetena påbörjas. Kontrollprogram för verksamheten i drift ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att första vindkraftverket tagits i drift eller vid den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer. Utformningen av kontrollprogrammen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammen ska ses över inför anläggnings-, drifts och avvecklingsfasen.

17. Skriftlig anmälan, omfattande en arbets- och tidsplan, ska göras till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan vindkraftsanläggningen, eller delar av anläggningen, permanent tas ur drift. Av anmälan ska framgå vilka åtgärder som planeras för att återställa området. Återställningsåtgärderna ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Avvecklingen inklusive återställningsarbeten ska vara genomförd i sin helhet vid tillståndstidens utgång.

18. Under byggtiden ska en begränsad säkerhet om 1 000 000 kronor ställas. Säkerheten ska ställas innan tillståndet tas i anspråk och säkerheten ska gälla intill dess vindkraftsparken tagits i drift.

Bolaget ska ställa en säkerhet med 700 000 kr per vindkraftverk som avses uppföras. Säkerheten ska ställas före anläggandet av respektive verk. Vid en etappvis utbyggnad får säkerheten ställas i anslutning till respektive etapp.

Säkerheten ska godkännas av miljöprövningsdelegationen innan anläggningsarbetena avseende verk påbörjas.

19. En skyddszon till Natura 2000 vattendrag om 25 meter ska tillämpas inom vilken anläggningsarbeten inte får utföras, förutom där överfart i form av väg eller kabeldragning kan behövas. Samråd om nämnda åtgärder ska företas med tillsynsmyndigheten i enlighet med villkoret 2.

20. Inom markerad skyddszon för befintlig tjäderspelplats inom P03 - Pauliden enligt karta (ansökan bilaga 1, karta 5) får inget anläggningsarbete ske.

21. Inom stoppområdet Svanmyran (karta bilaga 2 till överklagandet) får ingen vindkraftverksamhet bedrivas.

Bolaget föreslår följande delegation.

Det överläts åt tillsynsmyndigheten att fastställa villkor beträffande utformning och placering av varningsskyltar gällande nedfallande is (villkor 11) samt beträffande utförande av återställnings- samt avvecklingsarbeten (villkor 17).

Bolaget gör följande åtaganden.

a) Bolaget ska årligen under 25 år, räknat från när tillståndet tas i anspråk, avsätta särskilda medel motsvarande 1000 kr per hektar slättermark inom Risträsk by. Dessa medel utbetalas till den eller de som utför slätter inom riksintresse för kulturmiljö.

b) Bolaget ska verka för att markägarna vid Gardisjöliden (södra delen av projektområde 1), i anslutning till det nybildade naturreservatet Stöttingfjället, tecknar ett 25-årigt naturvårdsavtal eller motsvarande, där de åtar sig att inte utföra skogsavverkning inom de delar av fastigheterna som ingår i södra delen av projektområde 1.

c) Bolaget kommer att samverka med Vattenfall Vindkraft AB:s projekt Norrbäck med avsikten att anlägga ett gemensamt vägnät som sammantaget minimerar påverkan på naturmiljön. Detta åtagande förutsätter dock att båda verksamheterna erhåller tillstånd och byggs.

d) Bolaget åtar sig att inte uppföra något vindkraftverk inom 250 meter från gränsen till något vid tillståndets meddelande befintligt naturreservat.

Åtagandena under punkt b-d ovan gäller endast under förutsättning att tillstånd beviljas i enlighet med bolagets förstahandsyrkande.

När det gäller påverkan på rennäringsen åtar sig bolaget särskilt att

- a) informera sambyarna om när och var anläggningsarbete planeras att utföras,
- b) göra uppehåll i anläggningsarbete om det har kommit in flera renar i en parkdel och samebyn har önskemål om att samla in dem eller driva dem vidare, maximerat till en dag per tillfälle,
- c) utbilda anläggnings- och driftpersonal om rennäringsen i området,
- d) justera plogkanter på platser som underlättar om samlad fotflytt ska ske,
- e) meddela samebyarna om det föreligger förhöjd risk för iskast under vissa tider, samt
- f) när samebyn genomför samlad fotflytt på våren förbi parken efter den riksintresseklassade flyttleden som löper längs med sjön Pauträsket, stoppa vindkraftverk inom 1 km från denna flyttled maximalt en dag per vinterbetessäsong och år på begäran av samebyarna med en framförhållning på 48 timmar.

Bolaget åtar sig även att, på samebyarnas begäran,

- a) ersätta berörda samebyar (Vilhelmina norra och Vapsten) för hänglavsarbete genom att bekosta 29,6 ton foderpellets per år under anläggningsfasen förutsatt att hela parken erhåller tillstånd,

- b) ersätta berörda samebyar (Vilhelmina norra och Vapsten) för hänglavsbyte genom att bekosta 27,1 ton foderpellets per år under driftfasen förutsatt att hela parken erhåller tillstånd.

Motparterna

Länsstyrelsen i Västerbottens län (länsstyrelsen) bestrider i första hand ändring av MPD:s beslut. I andra hand medger länsstyrelsen att tillstånd beviljas i enlighet med bolagets andrahandsyrkande. Länsstyrelsen anser att flera av de åtaganden och villkor som bolaget presenterat inte är tillräckliga. Bland annat anser länsstyrelsen att villkor till skydd för rennäringen ska föreskrivas om parken anses tillåtlig och att det ankommer på bolaget att ta fram förslag till sådana villkor. Villkoren bör innebära att inga anläggnings- eller avvecklingsarbeten av omfattande karaktär får utföras under perioden oktober-april när renskötsel pågår i området om inte berörd sameby tillåter det samt att driften av vindkraftverken ska stoppas när samebyarna genomför samlad fotflytt i området.

Vapstens sameby och Vilhelmina norra sameby bestrider ändring av MPD:s beslut. I första hand menar samebyarna att tillstånd inte ska beviljas och i andra hand att MKB:n är så pass bristfällig med avseende på rennäringens markanvändning att det föreligger skäl för återförvisning till MPD för komplettering av MKB:n. Dagens markanvändning, sedan 2007, ser helt annorlunda ut än vad som redovisas i bolagets rennäringensanalys. Konsekvenserna för rennäringen är inte tillräckligt utredda. För det fall domstolen bedömer att verksamheten är tillåtlig anser samebyarna att de åtaganden och villkor som bolaget presenterat såvitt avser påverkan på rennäringen inte är tillräckliga och yrkar att målet återförvisas till MPD för fastställande av villkor m.m.

BOLAGETS ÖVERKLAGANDE

Bolaget har som skäl för sitt överklagande anfört i huvudsak följande.

Lokaliseringens lämplighet

Bolaget har sedan år 2008 arbetat med att utveckla och utforma ett vindkraftprojekt i mycket goda vindlägen i landskapet kring Pauträsk och Risträsk inom Vilhelmina och Storumans kommuner. Bolaget har lagt stor ansträngning vid att avgränsa projektområdena på ett sådant sätt att landskapets värden tillgodoses på ett väl avvägt sätt samtidigt som områdenas vindtillgång utnyttjas optimalt.

Stora delar av projektet är beläget inom områden som kommunerna pekat ut som lämpliga för vindbruk och vindkraftprojektet är i sin helhet överensstämmande med kommunernas fysiska planering. Storuman och Vilhelmina kommuner har tillstyrkt verksamheten i enlighet med 16 kap. 4 § miljöbalken.

Ca 30 % av projektområdena är utpekade som riksintresse för vindbruk och vindmätningarna bekräftar att vindresursen med stor marginal överstiger uppsatta kriterier för riksintresse vindbruk. Riksintresse för vindbruk utpekades med teoretiska beräkningsmodeller som grund. Bolagets mätningar visar att i princip hela Pauträsk vindkraftspark har vindresurser som överstiger uppsatta kriterier för riksintresse vindbruk (7,2 m/s på 100 m höjd).

Vindkraftprojektet har noggrant avgränsats för att undvika viktiga områden och värdekärnor inom riksintresse för naturmiljö och riksintresse för kulturmiljö. Endast en mindre del av projektområde 1 (riksintresse för vindbruk) sammanfaller med riksintresse för naturvård. Vindkraftsetableringen påverkar inte fysiskt någon utpekad värdekärna såsom riksintessebeskrivningen är formulerad eller idag kända reservatsplaner. I denna del av riksintresset för naturvård är skogsbruk pågående markanvändning, vilket såväl avverkningar vid Middagsberget som avverkningsanmälningar vid Gardisjöleden visar. Projektområdena är belägna på ett stort avstånd från riksintresseutpekade betesområden för rennäringen och berör inte någon flyttled. Ingen del av verksamheten kommer att bedrivas inom skyddade skogliga naturområden. Inom projektområdena finns endast några vattendrag som utgör biflöden till Paubäcken och Öreälvens Natura 2000-områden.

Landskapet är glesbefolkat och få personer berörs av vindkraftutbyggnaden. Riktvärden gällande för buller och skugga kommer att underskridas med marginal till bostäder. Den planerade verksamheten kommer att bedrivas på mark som ägs av ca 70 privata fastighetsägare och endast en juridisk person. Det finns därmed en lokal delaktighet vars betydelse inte nog kan understrykas.

Riksintresse kulturmiljö (Risträsk by)

Bolaget delar inte miljöprövningsdelegationens bedömning gällande att det uppstår en påtaglig skada av riksintresse för kulturmiljö (Risträsk by) och ifrågasätter behovet av en riksintresseavvägning. Enligt bolagets uppfattning är det uppenbart att det inte uppstår någon påtaglig skada på riksintresse för kulturmiljö och därmed aktualiseras inte någon riksintresseavvägning.

Riksintresset består av en väl bevarad bymiljö (lidby) med odlingsmarken i sluttningarna mot söder. Byggnaderna har behållit ett traditionellt utseende. Diken och dammanläggningar inom området visar olika metoder för övervattning av slåttermarken genom översilning, dämning i rinnande vatten och sjösänkning (RAÄ- Riksintressen i Västerbottens län 2013:14).

Avståndet mellan bebyggelsen i Risträsk i väster samt Gardisjöliden och Middagsberget (inom projektområde 1) i öster är som minst fem kilometer. Den del av projektområde 1 som till avståndet är närmast beläget Risträsk by återfinns norr om väg 360, men i den riktningen är utblickarna begränsade och avståndet till vindkraftverk som närmast två kilometer.

Bolaget har låtit Arkeologiceentrum genomföra en särskild analys över projektets påverkan på riksintresse för kulturmiljö. Analysen visar att det inte finns någon grund för bedömningen att det planerade vindkraftprojektet reducerar riksintresseområdets kulturvärde på ett sätt som kan likställas med påtaglig skada.

Den planerade vindkraftsanläggningen berör inte fysiskt det 294 ha stora riksintresseområdet. Påverkan består i att vindkraftverken på ett långt avstånd är synliga i vissa siktstråk, i en sektor från öst till sydost. I övriga siktstråk är inga vindkraftverk synliga. Beroende av väderförhållandena kommer vindkraftsparken även tidvis att vara hörbar, men ljudet kommer inte att vara högre än det riktvärde som utgör rättspraxis för hur mycket vindkraftverk får låta i anslutning till bostad. Bolaget anser att riksintressets kulturmiljövärden inte kommer att försvinna eller förvanskas.

Bolaget vill även när det gäller siktstråken hänvisa till det som beskrivits under rubriken lokaliseringsprocessen, avsnitt 2.1 i miljökonsekvensbeskrivningen. För att riksintresse kulturmiljö ska finnas kvar för framtiden är det av avgörande betydelse att byggnaderna underhålls och att odlingsmarkerna slåträs. Om slåttermarkerna växer igen och byggnaderna inte underhålls kommer läsbarheten inte längre finnas kvar. Det finns idag inte, såvitt bolaget känner till, några särskilda medel avsatta för kulturmiljöskötsel.

Pauträsk vindkraftspark är med ett undantag planerad på privat mark och flera fastighetsägare i Riskträsk är markägare i den planerade vindkraftsparken. Projektet bidrar därmed till förutsättningarna att leva och verka i bygden och indirekt har det en mycket positiv betydelse för riksintresset för kulturmiljö. Vad gäller de öppna odlingsmarkerna har bolaget nu åtagit sig, under förutsättning att tillstånd beviljas för verksamheten i sin helhet, att under 25 år avsätta särskilda medel som utbetalas till den eller de som utför slåtter inom riksintresse för kulturmiljö. Att skapa förutsättningar för människor att bo kvar i Risträsk och samtidigt säkerställa slåtter under de närmaste 25 åren torde vara en av de största kulturmiljöinvesteringar som skett i Risträsk i modern tid.

Riksintresse naturmiljö (Stöttingfjället)

Bolaget delar inte MPD:s bedömning gällande att det uppstår en påtaglig skada av riksintresse för naturmiljö (Stöttingfjället). Bolaget menar att Pauträsk vindkraftspark inte medför en påtaglig skada och därmed är en riksintresseavvägning inte nödvändig.

Bolaget har låtit Enetjärn Natur göra en analys av var riksintresseområdets värdekärnor är belägna utifrån riksintressebeskrivningen och naturskydd.

I riksintressebeskrivningen finns inte Stöttingfjällets vildmarkskaraktär eller visuella landskapsvärden omnämnda och bolaget motsätter sig därför att MPD använder sådana begrepp som grund för att avgöra frågan om påtaglig skada. Av riksintressebeskrivningen framgår däremot att det finns ett flertal mer eller mindre

väl definierade områden som utgör grunden för riksintresseutpekandet. Den planerade parken påverkar inte fysiskt dessa värdekärnor eller deras biologiska värden.

De närmast belägna värdekärnorna utgörs av Svanmyran och Bäckmyran. Delar av Svanmyran ligger inom projektområde 1 (Risliden). Bolaget har aldrig haft för avsikt att beröra Svanmyran, vilket framgår av exempellayouten, men noterar att detta är något otydligt i ansökningshandlingen. För att förtydliga detta har bolaget nu kompletterat villkorsförslagen genom att föreslå Svanmyran som ett stopp-område där ingen verksamhet får bedrivas. I princip hela Bäckmyran är belägen utanför projektområde 1 och enligt exempellayouten kommer en väg att anläggas precis på vattendelaren (avrinning sker mot Bäckmyran i öster respektive våtmarks-komplexen inom Gardisjöliden i väster). Denna vägpassage är mycket kort och hydrologiskt lämplig, dvs. den påverkar inte våtmarkernas hydrologi eftersom den placeras mitt på vattendelaren.

Den del av Pauträsk vindkraftspark som berör riksintresse för naturvård är den södra delen av projektområde 1 Risliden, Gardisjöliden och en mycket liten del av Middagsberget. I princip hela Middagsberget, såväl som på en fastighet, är kalavverkad och markberedd ända ned mot Svanmyran.

Skogen på Gardisjöliden har aldrig i sin helhet varit kalavverkad, men enligt Skogsstyrelsens offentliga statistik finns godkända avverkningsanmälningar i området. I enlighet med utförd naturvärdesinventering saknas högre skogliga naturvärden som en konsekvens av skogsbruksåtgärder. Så kallad blädning har genomförts i olika delar av Gardisjölidens skogsområden under 1940-talet, -60-talet och början av -80-talet. De förstnämnda skedde manuellt och den sistnämnda med skogsmaskiner. Följden av dessa skogsbruksåtgärder är att det saknas död ved och att lövskog (i vissa fall lövbrännor) har vuxit upp i de gläntor som skogsuttaget skapade. Bolaget antar att detta kan vara en anledning till att denna del inte inkluderats när det nyligen bildade och angränsande naturreservatet Stöttingfjället utarbetades, samt att avverkningsanmälningarna godkändes.

Gardisjölidens högsta naturvärden är knutna till de hydrologiskt intakta våtmarkerna. Exempellayouten visar att vägar och vindkraftverk kan förläggas med mycket liten påverkan på områdets våtmarker.

Pauträsk vindkraftspark är alltså i sin helhet belägen inom en del av riksintresseområdet där modernt skogsbruk är den pågående markanvändningen. Delar är redan avverkade och andra delar är avverkningsanmälda. Enetjärn Naturs analys visar att under tidsperioden 1993-2016 har 1429 ha skogsmark avverkningsanmälts inom Stöttingfjällets riksintresseområde och 638 ha har slutavverkats. Det har även skett avverkningar inom riksintresseområdets värdekärnor. Enetjärn Natur bedömer utifrån riksintressebeskrivningen och pågående markanvändning att de skogliga miljöerna som Hembergets ansökansområde berör inom riksintresse för naturvård har skogsbruk som pågående markanvändning. Pauträsk vindkraftspark berör alltså en mycket liten andel av riksintresseområdet (1,5 %) och av projektområdets totala yta inom riksintresse för naturvården (484 ha) är det endast 28 ha som direkt påverkas genom avverkning för väglinjer och uppställningsplatser. Detta menar bolaget bör jämföras med att minst 1 554 ha har avverkningsanmälts och 641 ha avverkats inom riksintresseområdet för naturvård Stöttingfjället under perioden 1993-2016, varav 143 ha inom värdekärnorna.

Det bör även uppmärksammas att den avverkning som skulle ske för Pauträsk vindkraftspark är med syfte att kunna nyttja riksintresse för vindbruk inom ett område som kommunen tillstyrkt. En sådan avverkning torde väl rimligen vara av minst lika stort samhällsvärde som när man avverkar för skogsråvara. Uttag av skogsråvara kommer med all sannolikhet att ske inom detta område inom de närmaste åren, åtminstone indikerar godkända avverkningsanmälningar detta.

Bolaget kan inte se hur vindkraftverk med tillhörande vägnät kan innebära en mer ingripande påverkan på riksintresset Stöttingfjället än vad pågående markanvändning i form av skogsbruk medför. Inte utifrån riksintressebeskrivningen såsom den är formulerad.

Bolaget anser att anläggande av skogsbilvägar och byggnation av vindkraftverk inom riksintresse för vindbruk inom den del av riksintresse för naturmiljö där den pågående markanvändningen är modernt skogsbruk torde vara ett bra exempel på när riksintresse för naturmiljö och riksintresse för vindbruk inte utgör två konkurrerande intressen. Det hade varit en annan sak om någon värdekärna enligt riksintressebeskrivningen eller naturskyddat område hade berörts, men bolaget har medvetet utformat verksamheten för att undvika sådan konflikt mellan de båda riksintressena.

Om de båda riksintressena (naturmiljö och vindbruk) inte anses kunna samverka, till trots mot vad bolaget redovisat, ifrågasätter bolaget miljöprövningsdelegationens bedömning av om vilket riksintresse som bör ges företräde. De skogliga naturvärdena är låga samtidigt som vindförhållandena är mycket goda inom detta område. Den mest långsiktigt hållbara användningen med mark och vatten bör därmed vara riksintresse för vindbruk, vilket även stöds av kommunens översiktsplan och deras godkännande av projektet enligt 16 kap 4 § miljöbalken.

Skogliga värdeetrakter Stöttingfjället och Jovan 2

Bolaget anser inte att miljöprövningsdelegationens bedömningar är korrekta vad gäller den påverkan som verksamheten förväntas föranleda. Bolaget anser därtill inte att skogliga värdeetrakter som begrepp eller buffertzoner till desamma kan tillmätas den tyngd som miljöprövningsdelegationen gör gällande.

Bolaget har låtit Enetjärn Natur analysera de skogliga värdeetrakterna Stöttingfjället och Jovan 2 utifrån var värdekärnorna är belägna, sambanden i värdeetrakterna och hur pågående markanvändning (skogsbruk) påverkar dem. Nuvarande situation relateras även till den påverkan som vindkraftsparken kan förväntas medföra.

Bolaget har förstått att de skogliga värdeetrakterna är ett verktyg för att prioritera och planera naturvårdsarbetet, inte minst reservatsbildningen. De indikerar att det inom denna trakt kan finnas höga naturvärden och det har bolaget tagit på stort allvar. Projektet har utformats utifrån de faktiska naturvärden som framkommit vid olika

inventeringar (i huvudsak våtmarksvärden) och det finns därtill ett flertal åtaganden som syftar till att minimera projektets konsekvenser för naturen. Bolaget vill poängtera att en skoglig värde-trakt inte är ett skyddat område. Här bedrivs bland annat aktivt skogsbruk med tillhörande markberedning och skogsplantering. Skogsstyrelsen har bekräftat att en avverkningsanmälan inom en skoglig värde-trakt inte hanteras på något särskilt sätt jämfört med en avverkningsanmälan utanför en skoglig värde-trakt. Skogsstyrelsen tar inte heller särskilt beaktande till avverkningsanmälningar inom en skyddszon till dessa värde-trakter. Varken kommunerna eller markägarna har varit informerade eller delaktiga vid utformningen av de skogliga värde-trakterna eller länsstyrelsens avsikter vad gäller tillämpning av de skogliga värde-trakterna. Såvitt bolaget förstår så används de således inte som ett underlag i kommunernas fysiska planering. Såvitt bolaget har förstått har länsstyrelsen inte heller särskilt lyft dessa skogliga värde-trakter i samband med översiktsplanearbetet för vindbruk, trots att värde-trakterna funnits vid denna tidpunkt.

Projektområde 1 (Risleden) tangerar den norra gränsen till Stöttingfjällets skogliga värde-trakt. Det påverkar ingen värdekärna och denna del är även utpekad som riksintresse för vindbruk. Projektområde 3 (Pauliden) ligger i sin helhet i den södra delen av Jovans skogliga värde-trakt. Detta projektområde är beläget på privat mark där över 67 % av den produktiva skogsmarken är yngre än 40 år och påverkar inte någon värdekärna. En stor del av projektområde 3 är utpekad som riksintresse för vindbruk. Värdekärnorna inom Jovans skogliga värde-trakt är belägna norr om projektområdet.

Det är för bolaget fullständigt obegripligt hur MPD kan åberopa ett strategidokument som grund för avslag när de områden som faktiskt berör den skogliga värde-trakten i huvudsak utgörs av riksintresse för vindbruk och där den produktiva skogsmarken till över 67 % består av skogar som är yngre än 40 år.

Enetjärn Naturs analys över de skogliga värde-trakterna visar tydligt och inte heller särskilt förvånande att Bubergets naturreservat och Jovans ekopark norr om projektområde 3 utgör värdekärnor i den skogliga värde-trakten Jovan. För Jovans skogliga

värde-trakt kan inte bolaget eller bolagets anlitate biologiska expertis förstå hur en vindkraftsetablering skulle medföra en påverkan på arters möjlighet att röra sig/sprida sig inom värde-trakten eller mellan de olika värde-trakterna. Bolaget noterar även att inte heller MPD kan konkretisera på vilket sätt vindkraftverk inom föreslaget område begränsar arters spridningsmöjligheter.

För de arter och livsmiljöer som värde-trakten syftar till att stärka är skogsbruket den enskilt viktigaste faktorn att uppmärksamma. I samband med avverkningar tas den äldre skogen ut. Livsmiljöerna för de arter som är beroende av äldre skog får mindre tillgänglig areal och det blir allt längre mellan bestånden av äldre skog. Därför är naturskydd och en god kommunikation med markägarna helt avgörande för att behålla gröna korridorer i landskapet.

Ene-tjärn Naturs analys visar att det har skett omfattande avverkningar i och i anslutning till de skogliga värde-trakterna. En stor andel av Hembergets projekt-områden har mot denna bakgrund placerats på just sådana områden som redan nyttjats för skogsproduktion. I Ene-tjärn Naturs analys redovisas avverkningar utförda från år 2005 och framåt, dvs. under den tidsperiod som de skogliga värde-trakterna funnits. Hemberget Energi har kompletterat detta med att utreda hur stor andel av respektive projektområdes produktiva skogsmark som är yngre än ca 40 år (alltså en betydligt längre tidsperiod). Det visade sig att en mycket stor andel av den produktiva skogsmarken är hyggen och ungs-kogar som är yngre än 40 år.

Det bör även tilläggas att det finns ett antal godkända avverkningsanmälningar som visar att skogen inom projektområdena även fortsättningsvis kommer att användas för skogsbruk.

Bolaget vill med detta förklara att det planerade vindkraftprojektets betydelse för arter knutna till den äldre skogen och inom en skydds-zon till de skogliga värde-trakterna är försumbar relaterat till pågående markanvändning. Skogsbruk och vindkraft är därtill två typer av markanvändning som fungerar väldigt väl att kombinera.

Det finns ingen vetenskaplig forskning som påvisar att vindkraftverken i sig skulle ha en negativ påverkan för de skogliga arterna eller dess livsmiljöer. Det är själva avverkningarna för vägar och uppställningsplatser som har en liknande negativ effekt som skogsbruket medför. Ytorna som vindkraftsparken upptar är dock till stor del förlagda till skogsmark som redan är brukad och de är till ytan mer att betrakta som gläntor. Spridningsavstånden till följd av denna påverkan är helt försumbara i jämförelse med normala kalhyggen i Norrlands inland. Bolaget kan inte se vilka arter som inte kan förflytta sig över en förstärkt skogsbilväg jämfört med en vanlig skogsbilväg, i ett landskap där skogsbruk är pågående markanvändning.

Det direkta markanspråket för Pauträsk vindkraftspark beräknas till 246 ha. En stor andel av detta markanspråk är inom hyggen och ungskogar. Rimligen borde väl denna påverkan vara marginell och obetydlig sett utifrån värdetrakterna och i förhållande till pågående markanvändning. Bolaget anser att denna marginella påverkan också kan vara motiverad utifrån samhällets behov av förnyelsebar energi, där vindkraft är en bärande del i omställningen.

Stöttingfjällets naturreservat

Länsstyrelsen i Västerbottens län har den 14 december 2015 beslutat om ett nytt naturreservat, Stöttingfjällets naturreservat. Länsstyrelsens beslut är överklagat, men bolaget väljer här att kommentera naturreservatet utifrån det överklagade beslutets beskrivningar.

Naturreservatet är 16 463 ha stort och inkluderar de två befintliga reservaten Alsberget och Arasjö. Ingen del av Pauträsk vindkraftspark ligger inom det nybildade naturreservatet, men Gardisjöleden (södra delen av projektområde 1, Risliden) angränsar mot naturreservatet.

Bolaget har inga invändningar mot det nybildade naturreservatet så länge som reservatsföreskrifterna begränsar sig till reservatets gränser, vilket även lagstiftning och Naturvårdsverkets handbok stödjer.

Av förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45 del II s.71) framgår att de buffertzoner som behövs för att skydda den biologiska mångfalden bör inkluderas i naturreservatet. Att tillämpa miljöbalken så att naturreservatet ges rättsverkningar också utanför dess gränser strider mot såväl intentionerna med bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken som 2 kap. 15 § regeringsformen.

Av Naturvårdsverkets rapport 5295, ”Planering av naturreservat – avgränsning och funktionsindelning”, framgår att ett reservatsförslag i skogsmark bör beskrivas utifrån de fyra utgångspunkterna värdekärna, skyddszon, utvecklingsmark och arronderingsmark. Detta funktionskoncept syftar till att skydda, utveckla och arrondera värdekärnans bevarandevärden.

Bolaget utgår därför från att såväl skogsbruk som uppförande av en vindkraftspark inte står i strid med förekommande naturvärden, även om verksamheterna bedrivs i anslutning till naturreservatet. Bolaget noterar vidare att en del av syftet också är friluftsliv. Besökare ska på allemansrättsliga grunder kunna se och uppleva områdets typiska naturmiljöer och arter. Utöver friluftsliv, ska reservatet även kunna utnyttjas för naturstudier, undervisning och forskning. Bolaget bedömer inte att naturreservatet och Pauträsk vindkraftspark står i konflikt med varandra utifrån friluftslivets syfte såsom det formulerats i beslutet. Vindkraftsparken kommer inte att påverka vare sig arter eller naturmiljöer inom naturreservatet och kommer därtill inte att påverka möjligheten att bedriva friluftsliv i området.

Den påverkan som vindkraftsparken kan medföra för friluftslivet är dels visuell, vindkraftsparken kommer att vara synlig från högre belägna punkter och större öppningar såsom myrar och sjöar. Vindkraftsparken kommer även att kunna höras från delar av naturreservatet. Bolaget kan dock inte se att en sådan påverkan skulle påverka vare sig de biologiska värdena eller värdena för friluftslivet, såsom de beskrivs i beslutet. När det gäller påverkan genom ljud vill bolaget även påpeka att skoterkörning föreslås vara tillåten inom naturreservatet. Detta torde vara det mest

vanliga sättet att färdas inom naturreservatet vintertid och dess ljud kommer att vara mer framträdande än ljudet från vindkraftverken inom naturreservatet.

Skogsstyrelsen har godkänt avverkningsanmälningar inom delar av Gardisjöleden, bl.a. den fastighet som ligger i direkt anslutning till naturreservatet. Bolaget har kommunicerat detta åtagande med berörda fastighetsägare som förklarat att om de får annan utkomst av sin fastighet kan de tänka sig att behålla skogens sociala värden och avstå avverkning. Bolaget bedömer att i alla fall vissa arter som återfinns inom naturreservatet även kan nyttja de dimensionshuggna skogarna vid Gardisjöleden och därigenom kan denna åtgärd bidra positivt till arterna och naturmiljöerna inom Stöttingfjällets naturreservat.

Riksintresse rennäring

Bolaget vill framhålla att det skett stora reduktioner i verksamhetsområdenas utbredning, vilket bl.a. ökar avståndet till de för renskötseln viktiga beteslanden i anslutning till Umeälven.

Bolaget delar inte MPD:s uppfattning om att det finns risk för betydande påverkan på rennäringens intressen. Bolaget vill vidare poängtera att man angett ett antal åtgärder till skydd för rennäringen. En förutsättning för att en åtgärd ska vara relevant är dock att den lindrar en förväntad konsekvens. Eftersom etableringen inte berör för rennäringen särskilt betydelsefulla områden samt att det inte finns någonting som talar mot att flyttledens funktion skulle åsidosättas, har bolaget svårt att se vilka konsekvenser som ska lindras och därmed även svårt att föreslå relevanta åtgärder. Bolaget har en positiv inställning till att diskutera konsekvenslindrande åtgärder om dessa kommer från samebyn, men har inte erhållit några sådana under denna process. Bolaget står fast vid sin bedömning enligt ansökan att Pauträsk vindkraftspark är lämpligt lokaliserad och utformad sett utifrån renskötselns behov av betesmarker och behov av att kunna flytta genom landskapet. Det finns ingen risk för att Pauträsk vindkraftspark påtagligt försvårar rennäringens bedrivande.

Vindkraftens betydelse

Pauträsk vindkraftspark är lokaliserad till ett område där flera års vindmätningar visar på exceptionellt goda vindresurser. Flera delar av Pauträsk vindkraftspark överstiger med bred marginal kriteriet för riksintresse vindbruk. Bolaget har utifrån genomförda vindmätningar tagit fram en karta över områdets vindresurser. De data som finns från vindmätningarna verifierar att de grunder som låg bakom riksintresseanspråket (vindbruk) är korrekta.

Delar av projektområdet Risliden inom delområdena Gardisjöliden och Risliden har lämnats utanför det område som av Energimyndigheten utpekats som riksintresseområde på grund av två byggnader som finns utmärkta på kartan. Båda byggnaderna har historiskt sett använts som skogshuggarkojor. Byggnaden vid Gardisjöliden finns fortfarande, men nyttjas inte. Byggnaden skulle inte kunna användas som bostad eller fritidshus och den kan inte anses vara sådan byggnad som utgör hinder för riksintresse vindbruk. Den andra byggnaden vid Risliden är raserad och utgör således inte heller ett hinder för riksintresse vindbruk.

Vindmätningarna visar även att stora delar av parken utanför riksintresse för vindbruk har vindstyrkor som uppfyller kriteriet för riksintresse vindbruk, inom arealmässigt stora områden, varav projektområdena tar till vara delar av de goda vindresurserna. Bolaget hävdar därför att projektområdena i sin helhet bör betraktas som riksintresse för vindbruk. Vindkraften har även en stor betydelse lokalt.

Möjligheten att begränsa ansökansområdet

Bolaget har tidigare angivit att projektet inte klarar kraven för elnätsanslutningen om inte ansökan i sin helhet erhåller tillstånd. Teknikutvecklingen går dock snabbt framåt och vindkraftverken blir alltmer effektiva. Därtill finns möjlighet till samverkan med närliggande vindkraftprojekt, under förutsättning att tillstånd erhålls.

Bolagets nya beräkningar visar att Pauträsk vindkraftspark kan anläggas även om en del av projektområde 1 (Gardisjöliden) exkluderas, se bilaga 3. Projektet kan

ensamt bära elnätsanslutningen, men det innebär ett allvarligt bortfall eftersom vindförhållandena vid Gardisjöliden är exceptionellt goda.

Om andrahandsyrkandet skulle bli aktuellt är Pauträsk vindkraftspark i sin helhet utanför riksintresse för naturvård, med undantag för ett mycket litet område vid Middagsberget.

Om Gardisjöliden exkluderas skulle det innebära att ett område med synnerligen goda vindresurser, som är av riksintresse för vindbruk, inte tillvaratas på ett optimalt sätt i en avvägning mot kulturvärden och naturvärden. Konsekvensen av detta blir i förlängningen att vindkraftverk måste uppföras på en annan plats. Det är en god hushållning med mark och vatten att tillvarata vindens resurser på ett optimalt sätt i de bästa vindlägena och här anser bolaget att det är uppenbart att riksintresse för kulturmiljö och riksintresse för naturmiljö inte påverkas på ett påtagligt sätt.

MOTPARTERNAS YTTRANDEN

Länsstyrelsen

MPD:s beslut ska stå fast

Det har inte skett några förändringar i natur- och kulturmiljöförhållandena på platsen sedan MPDs beslut som föranleder att länsstyrelsen nu gör någon annan bedömning än vad MPD gjorde.

Under MPD:s handläggning av ärendet fick bolaget en direkt fråga om hur en begränsning av den planerade parken skulle påverka möjligheten till en etablering. Bolaget framförde i maj 2014 att det är ekonomiskt omöjligt att realisera projektet om Risliden och Gardisjöliden inom PO1 inte omfattas av tillståndet. Detta förklarar de med att vindtillgångarna är bättre i dessa delområden och att den produktionen krävs för att det ska vara möjligt att ansluta parken till stamnätet. MPD gjorde den samlade bedömningen att Gardisjöliden inte var lämpligt område för

vindkraft och avslag hela parken, eftersom bolaget själva angett att området var avgörande. Länsstyrelsen håller med MPD i bedömningen.

Bolaget har ändrat sitt ställningstagande om att Gardisjöleden är avgörande, efter att MPD avslag ansökan. Länsstyrelsen anser dock inte att bolaget på ett övertygande sätt förklarar att etableringen är möjlig utan delprojektområdet Gardisjöleden.

Bolaget hänvisar till snabb teknikutveckling, men utvecklar inte det ytterligare.

Bolaget framför också att de kan samverka med närliggande vindkraftsprojekt, dvs Norrbäck, om det får tillstånd. Ansökan för Norrbäcks vindkraftspark har dock fått avslag i MPD:s prövning och hanteras nu av mark- och miljödomstolen.

Möjligheten till samverkan med den parken är därför mycket osäker.

Länsstyrelsen anser, liksom MPD, att vid en samlad bedömning att riksintresse naturvård och kulturmiljö samt våtmarker med höga till mycket höga värden enligt länsstyrelsens våtmarksinventering (VMI 1-2), tillsammans bör ges företräde framför de enligt bolaget mycket goda vindförhållandena inom delprojektområdet Gardisjöleden. Eftersom bolaget inte har visat att etableringen är möjligt utan Gardisjöleden yrkar Länsstyrelsen i första hand på att MPD:s beslut om avslag för hela den ansökta verksamheten ska stå fast.

Om mark- och miljödomstolen anser att tillstånd ska beviljas för Pauträsk vindkraftspark anser Länsstyrelsen att det ska göras med begränsningar i projektområdets utbredning och utformning till skydd för de höga natur- och kulturvärdena i enlighet med Länsstyrelsens andrahandsyrkande.

Påverkan på naturmiljön

Länsstyrelsen arbetar på ett flertal sätt för att nå miljö kvalitetsmål som handlar om naturmiljön. Naturvårdsarbetet innebär en blandning mellan olika former av verktyg, lagstiftning, mål och överenskommelser. Detta synsätt och metod återspeglas bl.a. i regeringens proposition ” En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster” (prop 2013/14:141). I det långsiktiga arbete med bevarande av biologisk mångfald på landskapsnivå har den strategiska planering som värde trakterna innebär en central betydelse. Det är till värde trakterna det

formella skyddet koncentreras. Det innebär inte att varje del av en värde-trakt idag har höga naturvärden, men att det utpekade området som helhet hyser en stor andel värdekärnor och att det finns långsiktig potential att öka denna andel. För att bevara och utveckla värdena krävs dessutom möjligheter till spridning mellan värdekärnor inom och mellan värde-trakter, så kallade gröna korridorer.

Som framgår av Mark- och miljööverdomstolens dom M 11588-14 kan värde-trakterna inte jämföras med formellt skydd och därmed inte som enda orsak utgöra skäl till avslag. Domen anger att det utgör en del i underlaget för ett samlat ställningstagande och Länsstyrelsen anser, med stöd av domen, att den samlade bedömningen av att prioriterade värde-trakter och dess skydds-zoner berörs tillsammans med de natur- och kulturvärden som finns i Gardisjöliden, är till-räckliga skäl för att undanta Gardisjöliden från exploatering.

Påverkan på kulturmiljön

Vindkraftverk som uppförs i rakt östlig riktning från Risträsk by, i siktlinjen längs byavägen, är de verk som kommer ha störst negativ påverkan på riksintresset för kulturmiljö. Länsstyrelsen anser att det till skydd för riksintressets upplevelsevärden är viktigt att vindkraftverken planeras utifrån ett perspektiv där verkens synbarhet från byn begränsas i så hög utsträckning som möjligt.

Påverkan på rennäringen

Länsstyrelsen vill poängtera vikten av att väga in de kumulativa effekterna på de berörda samebyarna vid bedömning av platsens lämplighet för vindkraftsetablering.

Skogsbruket utgör till ytan det största motstående intresset till rennäringen, men även andra etableringar såsom vindkraftsparker, gruvor, täkter, väg och järnväg utgör konkurrerande markanvändning. Om renbete sker i områden i och kring dessa verksamheter kan vissa störande effekter uppkomma. Det kan dels handla om en undvikande effekt som ofta beskrivs i en form av störningszon, där renen minskar och/eller ändrar sin användning av området, eller omkringliggande område, jämfört med hur det brukades innan exploateringen. Den störande effekten kan dels bestå i att etableringen utgör ett hinder i landskapet där renen ska passera. Då kan det

handla om att verksamhetsområdet utgör en total barriär eller utgör ett hinder som är möjligt att passera men som dock förändrar beteendemönstret hos djuren.

Kännedomen om dessa störande effekter är en del i att kunna bedöma hur omfattande de kumulativa effekterna blir.

I bolagets miljökonsekvensbeskrivning finns en kartbild över kumulativa effekter på rennäringen. Länsstyrelsen saknar bland annat täkter på denna översikt och har därför tagit fram en egen sammanställning. Länsstyrelsens karta visar på kumulativa effekter av grus- och bergtäkter, torvkoncessioner, järnväg, vindkraftsparker och bearbetningskoncessioner. På länsstyrelsens karta framgår dessutom beviljade och planerade vindkraftsparker som områden och inte punkter, vilket tydliggör deras utbredning inom samebyarnas områden. Länsstyrelsen anser att detta ger en mer rättvisande bild av de kumulativa effekterna, även om till exempel turism och skogsbrukets påverkan inte redovisas på kartan. Det ska i detta sammanhang dessutom noteras att flertalet av dessa verksamheter medför ytterligare exploateringar i form av infrastruktur som är nödvändig för verksamheterna, såsom exempelvis vägar och kraftledningar. Den medföljande infrastrukturen orsakar i sin tur ytterligare inanspråktagande av mark som ökar de kumulativa effekterna. Sett i ett större perspektiv, över hela vinterbeteslandet, framgår det tydligt att det finns en omfattande motstående markanvändning som påverkar rennäringens nyttjande av marken.

Länsstyrelsen har fått uppfattningen att projektområdena inte tar de mest värdefulla markerna i anspråk, men att området ändå är viktigt för de funktionella sambanden inom framförallt Vapstens sameby. Det har i samband med hushållningsbestämmelserna som rör rennäring, 3 kap. 5 § miljöbalken, uttalats att det är av stor betydelse att beakta de funktionella samband som måste finnas mellan olika delområden för att renskötsel ska vara möjlig. Betydelsen av funktionella samband i kombination med den kumulativa effekten som påverkar rennäringen i denna del av Västerbotten, gör att länsstyrelsen ser problem med en etablering vid Pauträsk.

I det fall tillstånd för etablering av Pauträsk vindkraftspark meddelas krävs villkor till skydd för rennäringen som är betydligt mer omfattande än vad bolaget föreslagit.

Vapstens sameby

Rennäring

Samebyn har renskötselrätt och bedriver rennäring i de områden som bolagets tillståndsansökan avser. Samebyn kommer följaktligen att bli påverkad av vindkraftsetableringen och riskerar därmed att utsättas för olägenheter av den sökta verksamheten.

Riksdagen har år 1977 (prop. 1976/77:80) erkänt samerna som Sveriges urfolk och genom bl.a. flertalet ratificerade och inkorporerade FN-konventioner åtagit sig att främja och bevara den samiska kulturen. Rennäringen utgör ett centralt fundament i den samiska kulturen, varför staten 1977 sade sig ha ett särskilt ansvar att tillse att det inom varje sameby skulle finnas grundläggande förutsättningar att bedriva en kulturellt, ekonomisk och ekologisk försvarbar renskötsel. Rennäringen är vidare ett allmänt intresse för och omfattas av miljöbalkens allmänna hänsynsregler som regleras i 2 kap miljöbalken.

Renskötseln har också ett skydd enligt 3 kap. 5 § miljöbalken som innebär att mark- och vattenområden som är av betydelse för rennäringen och yrkesfisket ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande.

I varje sameby ska det finnas grundläggande förutsättningar för rennäringen. Intrång i en samebys betesmarker påverkar såväl renarna som renskötarna och därför renskötseln. Varje intrång innebär en begränsning av en samebys möjlighet att bedriva rationell renskötsel eftersom varje område som samebyn nyttjar har olika funktioner och är avgörande för samebys rennäring. Samebyn är beroende av tillgången till samtliga betesmarker inom samebys, av länsstyrelsen fastställda, betesområde.

Forskning visar klara undvikelseeffekter hos renar vid vindkraftsetableringar och för den mänskliga aktivitet som följer med sådana anläggningar. Vindkraftsetableringars direkta konsekvenser för renskötseln är minskade betesområden, försämrade betesförhållanden, minskade slaktviker, minskad förmåga till reproduktion samt att renhjordarna splittras på grund av att områdena som bebyggs med vindkraftverk förändrar renarnas beteende genom att området inte kan betas på det sätt som den ursprungliga markanvändningen innebär. Att renhjordarna splittras innebär dels ökade bevakningskostnader för samebyn, dels risk för ytterligare kostnader för det fall renar förrirrat sig utanför samebyns områden.

Den ansökta verksamhetens påverkan på samebyn

En vindkraftsetablering liknande Pauträsk kan ensam inom ett område som nu är i fråga få ödesdigra och långtgående konsekvenser för samebyn. Varje enskilt betesområde fyller i sig samt tillsammans med andra vid en sammantagen bedömning en central funktion vid renbete. Eftersom samebyn idag nyttjar alla sina befintliga betesmarker innebär en vindkraftsetablering att den samlade betesmarken krymper, vilket på sikt sannolikt kan innebära att samebyn går miste om sina ursprungliga förutsättningar att hålla det antal renar som samebyn har rätt till och som utgör försörjningsunderlaget för samebyns medlemmar. Detta innebär med största sannolikhet att något eller några renskötsel företag kan tvingas upphöra med sin renskötselverksamhet. Eftersom arbetsbelastningen för kvarvarande medlemmar därmed ökar försvåras även den traditionella renskötseln. Renskötseln får i och med etablering av vindkraft andra arbetsmoment än vad som får betraktas som traditionell renskötsel och detta är i sig betungande konsekvenser för rennäringen inom såväl berörd sameby som renskötseln generellt sett. Dessutom minskar möjligheten för kommande generationer att vara aktiv inom rennäringen och därmed riskerar den samiska kulturen i området på sikt att gå förlorad inom samebyn men även på ett nationellt plan om rennäringen ska tvingas anpassa sig till allt mindre betesmarker än vad som har varit de ursprungliga och traditionella förutsättningarna. I och med det ökande ianspråktagandet av renbetesmarker till annan markanvändning minskar rennäringens förutsättningar att överleva såsom den har bedrivits över tid och såsom den bedrivs idag.

Utöver det nu beskrivna måste även hänsyn tas till övriga redan befintliga intrång inom samebyns renskötseområde och de kumulativa effekterna av dessa. Ett beviljande av tillståndsansökan kommer sannolikt innebära ytterligare allvarliga konsekvenser för samebyn. Vindkraftsetableringen kommer således påtagligt försvåra samebyns rennäring, dels i området där vindparken uppförs men även samebyns rennäring i sin helhet. Projektet Pauträsk sett tillsammans med de etableringar som i nuläget planeras längs med Stöttingfjället som går längs med samebyns allra västligaste vinterbetesområden kommer i princip att omöjliggöra renbete inom området som i dagsläget nyttjas av åtminstone två vinterbetesgrupper inom samebyn. Inom det nu aktuella området planeras ytterligare ett betydande antal vindkraftverk och det finns i områdets direkta närhet ett hårt exploaterat område genom Svartlidengruvan.

Samebyn har vid samråd med bolaget förklarat att det ansökta området fyller en mycket viktig funktion för samebyns renskötsel och att en vindkraftsetablering inom området således påtagligt skulle försvåra näringens bedrivande. Berörda områden har kommit att bli mycket betydelsefulla för rennäringen eftersom de rymmer goda hänglavsbarande skogar och är belägna på höjder där snöförhållandena ofta är bättre och klimatet mer stabilt. Samebyn har också i sina samråd med bolaget förklarat att de riksintresseklassade områden som berörs av den ansökta verksamheten är mycket viktiga för samebyns renskötsel och att förlust av dessa områden skulle innebära mycket negativa och kännbara konsekvenser för samebyn och dess renskötsel och enskilda medlemmar.

Trots att det föreligger ett starkt skydd mot exploateringar inom rennäringens riksintresseområden är merparten av intrången i samebyn just belägna inom sådana områden. Svartlidengruvan och Norrheden torv är två exempel på storskaliga naturpåverkade verksamheter som har inneburit stora förändringar för samebyns renskötsel. Samebyn har dessutom vid två tillfällen under 80-talet erfarit s.k. tvångsslakt av renar inom dessa områden trots att samebyn i samband med planeringen av Norrheden torv påpekade att kvarvarande renar på grund av avstängda flytt- och strövningsleder sannolikt skulle öka.

Samebyns renskötsel

För att förstå vilket intrång den sökta verksamheten och ett beviljat tillstånd innebär för samebyns rennäring måste man ha förståelse för de grundläggande förutsättningarna för renskötseln. Det är också viktigt att ha kunskap om renen som djur och rennäringens verksamhet under året, det s.k. renskötselåret.

Området kring Pauträsk/Risträsk präglas av ett flertal riksintresseklassificerade flyttleder och rastbeten för rennäringen. Området rymmer viktiga betestillgångar och området nyttjas dels från det att samebyns renar kommer fritt strövande från året-runt-markerna ner till de närmast belägna vinterbetesområdena för vinterbete (oktober-december beroende på hur hösten har varit) och därefter betar de sig österut till vinterbetestrakterna kring Lycksele mellan vägarna E12 och länsväg 365 mot Åsele till dess det är dags att flytta med renarna tillbaka till året-runt-markerna. Hur många renar som vistas i området är beroende på hur samebyns renskötande medlemmar formar de olika vinterbetesgrupperna. Området som nu har beskrivits är ett sådant område som kan rymma vinterbete för upp till 4-5000 renar. Området rymmer goda betesförutsättningar med hänsyn till Stöttingfjällets karaktär med delvis hänglavsbarande och gamla skogar samt magra hållmarker och mot Umeälven tallhedar med god förekomst av renlavar.

Studier om yttre störningars påverkan på renskötseln

Vindkraftsutbyggnaden inom renskötselområdet har ökat markant det senaste decenniet, trots att kunskapen om påverkan av vindkraft i driftsfas i stor skala ännu inte är fullt utredd och dokumenterad.

För att få en helhetsbild av hur renarna använder sitt betesområde är det viktigt att studera renarnas betes- och förflyttningsmönster långsiktigt och över hela deras betesområde. Det är också viktigt att ta hänsyn till att användningen skiftar från år till år och mellan olika årstider beroende på väderlek och andra yttre förutsättningar.

Den senaste forskningen (SLU, E och J m.fl.) visar att renarna både på kalvnings- och på vinterbetesområden undviker synen av och ljudet från

vindkraftverk. Om de måste beta nära vindkraftverken blir denna effekt särskilt tydlig då de helst betar i områden där vindkraftverken är skymda av topografin. Om renarna är tillräckligt långt bort från vindkraftverken väljer de inte längre att stå i områden där de är skymda. På vinterbetesområden kan byggnation av vindkraftsparker i höglänta områden förstöra möjligheten att nyttja viktiga reservbetesområden under dåliga vintrar, vilka sannolikt kan bli allt vanligare i och med klimatförändringarna. Snöförhållandena är oftast bättre på dessa höjder, pga ett stabilare klimat, vind som minskar snötäcket och mer variation i topografi högre upp i terrängen än nere i dalgångarna.

Konsekvenserna för renskötseln är många, men tydligast är effekterna på vinterbetesområdet där det är svårt att hitta alternativa betesområden för renarna. Under sommaren är betestillgången oftast mindre begränsad och renarna kan lättare hitta alternativa områden. En direkt konsekvens av en vindkraftspark mitt i ett vinterbetesområde är att renarna behöver utfodras och bevakas hårdare för att de inte ska gå ut ur området där renägaren vill att renarna ska beta med hänvisning till snömängd, betestillgång, rovdjur, annan markanvändning osv. Om man inte håller kvar renarna med hårdare bevakning och utfodring söker renarna sig instinktivt till andra områden där de hoppas finna betesro. Detta sökande kräver energi, vilket kan innebära i en försämrad kondition för renarna under en tid när tillgång till föda är helt livsavgörande. När renarnas betescykel störs kommer de till nästa område under fel tid, vilket i längden leder till att betestillgången minskar i det området och man får börja med utfodring alternativt minska antalet renar.

Bolagets ansökan

En etablering av vindkraft i området i Pauträsk skulle få mycket negativa och långtgående konsekvenser för samebyn och dess renskötsel. Områdena som berörs skyddas enligt samebyn av 3 kap. 5 § 1-2 st. miljöbalken. De skyddsåtgärder som avser renskötseln och som bolaget har presenterat är enligt samebyns uppfattning inte tillräckliga för att lindra den skada som kommer att uppstå på samebyns renskötsel om projektet tillåts.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Enligt samebyn har MPD och länsstyrelsen inte i tillräcklig omfattning beaktat hur en vindkraftsetablering i området skulle påverka rennäringen. Några sådana överväganden framgår åtminstone enligt samebyn inte med något klart resonemang. Det gör att det för samebyn är svårt att uttala sig om MPD har beaktat den senaste (vid prövningen) kända forskningen som rör bl.a. hur rennäringen påverkas av vindkraftsetableringar. Under 2016 har två rapporter publicerats av SLU och Vindval rörande rennäringen samt annan konkurrerande markanvändning. Enligt samebyn framstår det inte klart att bolaget eller MPD har beaktat hänsynsreglerna i 2 kap. 2 § rörande vindkraft och rennäring i tillräcklig omfattning i sin ansökan respektive beslut. Detta medför att det enligt samebyn uppstår en situation där det åtminstone framstår som om rennäringens frågor nu prövas för första gången hos mark- och miljödomstolen. En sådan situation skulle enligt samebyn kunna strida mot den s.k. treinstansordningen och samebyns rätt till domstolsprövning av beslut som angår samebyn.

Vilhelmina norra sameby

Vilhelmina norra sameby har i sina skriftliga yttranden anfört detsamma som Vapstens sameby i fråga om skyddet för rennäringen. Samebyns beskrivning av den ansökta vindkraftsverksamhetens påverkan på samebyns rennäring återges under rubrik Sammanträde nedan.

ÖVRIGA YTTRANDE

Energimyndigheten

Riksintresse vindbruk

Områden av riksintresse för vindbruk i det aktuella ärendet har ID-nr 57 och ID-nr 59 vilka områdena tilldelades år 2013 i samband med den nationella revideringen av riksintresse vindbruk. Område 57 är ett utökat område från 2008.

Riksintresse vindbruk ID-nr 57 och ID-nr 59 överlappar delvis bolagets projektområde. Anledningen till att ett större område inte överlappar kan bero på att den

meteorologiska modell (MIUU) som utpekandet av riksintresse vindbruk baseras på kan skilja sig från faktiska vindmätningar. Energimyndigheten har vid ett flertal fall blivit uppmärksammade på att MIUU-modellen kan vara mindre exakt än faktiska vindmätningar. Utpekade riksintressen för vindbruk kan därför i vissa fall ligga förskjutna i förhållande till det mest optimala vindområdet. Energimyndigheten anser att verksamhetsutövare vid sådana tillfällen bör kunna använda faktiska mätningar för att påvisa för ansvarig myndighet att ett projektområde uppfyller kriterierna för riksintresse vindbruk.

Etableringens bidrag till uppfyllandet av Sveriges energi- och klimatpolitiska mål

Den sökta etableringen bestående av 120 vindkraftverk skulle vid uppförande innebära en förväntad årlig elproduktion om cirka 1200 GWh. Denna produktion motsvarar 7,5 % av den totala produktionen av el från vindkraft år 2015 som var drygt 16 TWh. Parken skulle därmed i stor grad bidra till att uppnå målet i energiöverenskommelsen om 100 % förnybar elproduktion till år 2040. I energiöverenskommelsen har man beslutat om att ytterligare 18 TWh förnybar energi ska byggas i Sverige till år 2030, utöver det nuvarande målet inom elcertifikatsystemet till år 2020. Parken innebär utifrån detta hänseende en betydande andel av vad som behöver byggas ut. På sikt ska det finnas ett 100 % förnybart elsystem i Sverige, vilket innebär att uppemot 50 TWh förnybar energi kan behöva tillkomma i elsystemet. Vindkraften är idag det mest kostnadseffektiva alternativet och därmed kommer en betydande andel av denna energi vara vindkraft. Att planera och uppföra vindkraftsparkar inom riksintresseområden bidrar till en resurseffektiv vindkraftsutbyggnad då goda vindförutsättningar nyttjas, vilket bidrar till att färre verk behöver byggas i nationell skala för att nå energi- och klimatpolitiska mål för förnybar energi.

Påverkan på målen om inte tillstånd beviljas

Varje vindkraftspark som byggs har betydelse för att uppnå energi- och klimatpolitiska mål för förnybar energi. Om inte vindkraft kan byggas blir det svårt att uppnå målet om 100 % förnybar elproduktion i Sverige till år 2040. Den sökta etableringen skulle vid ett förverkligande tillhöra en av de största landbaserade vindkraftsparkerna i landet och därmed starkt bidra till att uppnå målet om 100 %

förnybar elproduktion till år 2040. Att inte bevilja tillstånd och därmed inte kunna bygga ut förnybar energi som landbaserad vindkraft där det finns synnerligen goda förutsättningar för detta går emot inriktningen om att nå ett 100 % förnybart elsystem i Sverige.

Riksintresseavvägning

Energimyndigheten bedömer att det angivna riksintresseområdet för vindbruk ska väga tungt vid prövningen av den sökta etableringen, särskilt då riksintresseområdet tillgodosetts och beaktats i den kommunala planeringen där andra samhällsintressen vägs in. Energimyndigheten har vid angivande av riksintressen för vindbruk undantagit flera andra angivna riksintressen på förhand. I Västerbottens län har även riksintressen för det rörliga friluftslivet undantagits efter synpunkter från länsstyrelsen vid uppdateringen av riksintressena för vindbruk 2013. Energimyndigheten har med dessa undantag tagit stor hänsyn till övriga samhällsintressen. Den totala andel eventuell påverkan från angivna riksintresseområden för vindbruk på riksintresse naturvård eller friluftslivs totala area i Sverige är mindre än 1 %.

Klimatförändringar är en av vår tids största utmaningar och den högst prioriterade miljöfrågan. För att klara klimatutmaningarna och främja en hållbar utveckling krävs en ambitiös och sammanhållen klimat- och energipolitik både internationellt, inom Europeiska unionen och i Sverige. Att bygga vindkraft där det finns goda vindförhållanden och förutsättningar i övrigt bidrar till uppfyllandet av flera av miljökvalitetsmålen i Sverige och dessutom till uppfyllandet av energi- och klimatpolitiska mål.

I övrigt anser Energimyndigheten att det är den prövande myndigheten, eller i detta fall mark- och miljödomstolen som ska göra avvägningar i det enskilda fallet.

Sametinget

Sametingets generella ståndpunkt är att eventuell utbyggnad av vindkraft måste göras så att den samiska kulturen och därmed renskötseln har möjlighet att utvecklas inom Sapmi. Den får inte begränsas eller omintetgöras. Vindkraftsanläggningar kan bara genomföras om samiska behov beaktas. Försiktighets-

principen måste gälla och de kumulativa effekterna av redan genomförda samt planerade projekteringar inom en sameby ska ingå i miljökonsekvensbeskrivningen. Det innebär att en utbyggnad bara kan komma till stånd om det visas att de negativa konsekvenserna för det samiska samhället inte blir för stora.

För att renskötsel ska bedrivas behövs betesområden som möter upp mot de varierande förutsättningarna. Betesområden används vid olika årstider och under olika förutsättningar. För att möjliggöra ett årstidscykliskt användande av betesområden krävs strategiska platser vilka till exempel utgörs av flyttleder, rastbeten och uppsamlingsområden. Tillsammans skapar dessa strategiska platser ett så kallat funktionellt samband. Det vill säga de skapar förutsättningar för att kunna bedriva renskötsel i en sammanhållen årscykel. Renskötseln är beroende av betesmarkernas kvaliteter och flexibilitet under olika delar av renens årscykel. Hur pass renskötseln kan anpassa sig till en vindkraftsanläggning är inte bara beroende av åtgärder utan även betesförutsättningar (utifrån klimatet) från år till år och renarnas möjlighet till betesro som i sin tur påverkar renarnas kondition och reproduktion. En vindkraftsetablering kan leda till situationer där renarnas hälsa påverkas negativt och det är renskötarna som måste agera eftersom det är renägarna som har det yttersta ansvaret för renarnas hälsa. Det kräver att villkor och skyddsåtgärder är tydligt preciserade. Nollalternativet är att föredra för den samiska kulturen och renskötseln. Det skulle innebära att renskötseln skulle få behålla sammanhängande och alternativa beteslandet och bättre motstå pågående förändringar.

Sametinget anser att det är samebyarna som ska presentera om det finns relevanta skyddsåtgärder samt bedöma skadan. Sametinget anser att stor tyngd måste läggas vid samebyns erfarenheter och åsikter eftersom samebyn upparbetat kunskaperna om samebyns renskötsel och är experter på hur naturresurserna nyttjas av renarna inom samebyn. Hos samerna i samebyn finns traditionell kunskap om renskötselutövandet, vidareförmedlat genom generationer och som fortfarande utövas. Vapsten och Vilhelmina norra samebyar har dessutom erfarenheter av redan etablerade vindkraftsanläggningar.

Sametinget anser att en samlad bedömning ska utföras för de planerade vindkraftsanläggningarna vid Pauträsk och Norrbäck. Även tillhörande täkter och kraftledningar ska ingå i den samlade bedömningen. En samlad bedömning ska utgå från samebyns nuläge med de befintliga intrång som finns. De kumulativa effekterna visar tydligt att samebyn är hårt påverkad redan idag och Sametinget befarar därför att renskötelsen inte kommer kunna bedrivas i samma omfattning. Det aktuella området tillsammans med befintlig och planerade verksamheter kommer att utgöra ett industriområde. Sametinget bedömer inte att det är tillåtligt och långsiktigt hållbart enligt miljöbalkens regler. Sametinget delar inte bolagets åsikt om att renskötelsen kan samexistera med vindkraften utan anser att det i detta fall finns stora risker att rubba renens årscykel. Flera flyttleder finns i dalgångarna vilka kan påverkas av vindkraftens etablering.

Samebyar har idag upparbetat erfarenhet från vindkraftutbyggnad och det ska tas tillvara. Sametinget anser att den kunskap som idag finns om vindkraft och renskötelse är användbar. Sametinget saknar vilka sociala konsekvenser som kan uppstå för renskötarna och deras familjer. Ökad arbetsbelastning är ett exempel där sociala konsekvenser tillkommer. Påverkan av vindkraftsanläggningen måste sättas in i större perspektiv och det anser inte Sametinget att bolaget gjort. Vikten av helhetsperspektiv och sektorövergripande synsätt är förutom i den samiska kulturen också kopplat till bland annat grön infrastruktur, Europeiska landskapskonventionen och Konventionen om biologisk mångfald. En förutsättning för både ekosystemtjänster och biologisk mångfald, vilket är direkt kopplat till renar och renskötelsen, är helhetssyn på landskapet.

Vindkraftsanläggningen kommer att påverka förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Naturvårdsverket har tagit fram ett förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet där det framgår att de samiska traditionella kunskaperna och renskötelsens framtid är avgörande för att nå miljömålet då renen är det enskilt viktigaste betesdjuret i fjällen. Renens bete i fjällen är en ekosystemtjänst i sammanhanget som renskötelsen levererar och är en del av den samiska kulturen. Sametinget ser att om samerna ska kunna upprätthålla renbetet i fjällen

krävs livskraftiga renhjordar. Renen kräver vidsträckta sammanhängande områden året om från kust till fjäll. Renarna som nyttjar naturresurserna bidrar till att den biologiska mångfalden hålls i balans.

Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Målen är även styrande för Sveriges agerande inom EU och i internationella sammanhang. Miljö kvalitetsmålen är starkt kopplat till Konventionen om biologisk mångfald som stadgar hur vi ska förhålla oss till miljön och utnyttja våra naturresurser. För Sveriges del berör konventionen samerna och förpliktar Sverige att främja samiska traditionella näringar och den samiska kulturens bevarande och utveckling. Regeringens övergripande mål för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt, kulturellt hållbar rennäring och andra samiska näringar.

Lycksele, Storuman och Vilhelmina kommuner

Lycksele, Storuman och Vilhelmina kommuner (kommunerna) anser att MPD:s avslag av tillståndsansökningen inte har stöd i miljöbalken och därmed är felaktigt. Kommunerna anser att mark- och miljödomstolen bör upphäva MPD:s beslut och meddela tillstånd för den ansökta vindkraftverksamheten i Pauträsk.

Kommunerna anser att MPD:s beslut inskränker det kommunala planmonopolet. De har antagna tematiska översiktsplaner rörande vindkraftsetablering vilka är framtagna genom en demokratisk process. Kommunerna har även aktivt tagit ställning för att tillstyrka det ansökta området genom ett demokratiskt förfarande enligt 16 kap 4 § miljöbalken. MPD:s beslut i det aktuella ärendet måste ifrågasättas då beslutet i praktiken innebär att översiktsplaner och tillstyrkanden enligt miljöbalken 16 kap 4 § obetydliggörs.

Kommunerna anser att MPD agerat tvetydigt i dessa ärenden. Bland annat har ett mycket stort naturreservat (Stöttingfjället) processats fram. Utöver reservaten tillämpar MPD buffertzoner runt reservaten. Kommunerna anser att detta förfarande är direkt vilseledande; här måste Länsstyrelsen vara uppriktig och formellt processa fram reservat med inkludering av de s.k. buffertzonerna kring reservaten så att det

inte uppstår gränsdragningsproblematik av detta slag. MPD framför också att det aktuella området ligger inom eller nära s.k. skogliga värdestrakter, vilka saknar formellt skydd. Vad gäller värdestrakterna och dess buffertzoner anser kommunerna att dessa helt saknar syfte annat än att möjligen utgöra länsstyrelsens interna planering för framtida områdesskydd, och att dessa därför inte kan tillmätas betydelse för MPD:s beslut eller vid överprövning av detta. Projektområdena utgörs helt av privatägd mark, och det är markägarna själva som under lång tid har skapat de naturvärden som MPD nu anför vara skäl för att avslå tillståndsansökningarna.

De områden som berörs av ansökningarna är bland de mest glesbefolkade i Västerbottens län (utanför fjällkedjan) och i de direkta närområdena finns en mycket svag arbetsmarknad vilket gör sannolikheten stor att den svaga befolknings-situationen kommer att bestå. Detta gör att mycket få människor bor och verkar i de aktuella områdena. Av den anledningen ser kommunerna därför vindkrafts-etableringar som viktiga för att över tid ge människor i kommunerna möjligheter att leva och verka även på lands- och glesbygd.

Risträsk by är riksintresseområde för kulturmiljön. Detta är ett resultat av att människor värnat om detta på eget initiativ. Kommunerna anser att detta bör generera en större grad av självbestämmande hos fastighetsägarna och att kulturmiljöerna därför inte är ett skäl för avslag i detta fall. Riksintressena för kulturmiljö innebär även främst att byggnader ska hållas i gott skick liksom av att odlingsmark ska hållas öppen. Kommunerna menar därför att det bästa sättet att säkerställa dessa inför framtiden är att tillstyrka tillståndsansökningar för vindkraft. Om byborna inte bor kvar kan detta kan nämligen förändras på mycket kort tid genom igenväxning och minskat underhåll. Kulturmiljöer kräver med andra ord kapitalinsatser och mänsklig närvaro för att bevaras.

Användning av förnybara energikällor hör till de viktigaste medlen för att uppnå de svenska miljö kvalitetsmålen och vindkraft är ur miljösynpunkt det bästa sättet att nå dem. Projektet i Pauträsk är ett av de största projekten inom kommunernas territorialområden och därför också en av de viktigaste pusselbitarna att nå miljö-

kvalitetsmålen. För kommunerna i fråga handlar det även om en betydelsefull investering som leder till skapandet av många arbetstillfällen för drift och underhåll av parkerna och detta är en anledning att frågan är prioriterad.

Projektet bör i sin helhet meddelas tillstånd enligt miljöbalken. Projektägaren har valt platser som är lämpliga med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Projektet är därför förenligt med lokaliseringsprincipen i 2 kap miljöbalken. Vindkraftsetablering är det ändamål för vilka områdena i fråga är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Utöver detta bedömer inte kommunerna att en vindkraftsetablering står i konflikt med natur- eller kulturvärden, utan tvärtom kan komma att stärka dessa. Kommunerna anser att företräde därför ska ges till vindkraft, vilket från allmän synpunkt utgör god hushållning. MPD har i det aktuella beslutet inte tagit tillräcklig hänsyn till riksintresseområden för vindbruk, och att detta inte heller är ett riksintresse som står i konflikt med andra riksintressen då vindbruk utgör långsiktig hushållning av marken och den fysiska miljön. Kommunerna bedömer sammantaget att projektet är väl förenligt också med bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. miljöbalken.

BOLAGETS BEMÖTANDE

Länsstyrelsen

Länsstyrelsens ställningstagande motiveras utifrån en ekonomisk prövning av projektet och inte en miljöprövning. Bolaget har för länsstyrelsen visat och förklarat att det utförts en mängd vindmätningar och beräkningar sedan bolaget lämnade in sitt svar på länsstyrelsens förfrågan maj 2014. Bolaget har satt upp två stycken 120 meters vindmätmaster som tydligt visar att vindresurserna i hela området vida överstiger definitionen för riksintresse vindbruk. Bolaget har även kunnat kalibrera tidigare utförda beräkningar som visar att områdets vindresurser underskattats. Det finns därigenom ekonomiska möjligheter att bygga vindkraft i området även om Gardisjöliden inte skulle byggas.

Bolaget anser att länsstyrelsens förstahandsyrkande inte bör höras eftersom det motiveras med en ekonomisk prövning av projektet och inte som en miljöprövning.

I bolagets utredningar, MPD:s beslut samt i kontakt med länsstyrelsen har det inte framkommit att området är av särskild vikt för rennäringsen. I fråga om kumulativa effekter på Vapstens sameby så anser bolaget att länsstyrelsens beskrivning saknar proportionalitet med den verksamhet som ska bedrivas. Länsstyrelsen presenterar en karta med projekt över hela Vapstens samebys marker, Vilhelmina norra sameby, Vilhelmina södra och Umbyns sameby. Den innehåller även projekt som är i planeringsstadiet och visualiserar projektområden som inte överensstämmer med de tilltänkta projektens verkliga utbredning. Konsekvensbedömningen har utgått ifrån samebyarnas nuvarande förutsättningar samt projekt som ligger före Pauträsk vindkraftspark i tillståndsprövning/eller har beviljade tillstånd, dvs. den har inkluderat kumulativa konsekvenser. Bolaget anser att andra framtida projekt ska ta hänsyn till Pauträsk vindkraftspark om parken byggs och inte det omvända.

Verksamheten i Pauträsk står inte i konflikt med hur rennäringsen nyttjar markerna och därmed kan inte funktionella samband hindras och en kumulativ effekt uppstå så som länsstyrelsen beskriver det. Länsstyrelsen skriver att projektområdena inte tar samebyns mest värdefulla marker i anspråk, vilket bolaget också visat i sin ansökan. De konsekvenser som har redovisats i ansökan och i bolagets överklagan avseende verksamhetens påverkan på rennäringsen, anser bolaget är tillräckligt.

När det gäller användning av flyttleder, barriäreffekt och konsekvenser för fri strövning har bolaget tydligt beskrivit vilka effekter och konsekvenser som kan förväntas. Bolaget står fast vid bedömningen att det inte finns risk för betydande påverkan på rennäringsen och ser inte att länsstyrelsen framfört några argument som förändrar den uppfattningen.

Bolaget avser att ha en god dialog med samebyarna vid bygg- och anläggningsarbeten som ska utföras. Bolaget kan t.ex. planera arbetet vid anläggandet av de

delar som ligger närmast rennäringens riksintressanta flyttleder för att minimera risken för att eventuella komplikationer uppstår vid användandet av dessa, avståndet till flyttleder från parken är som närmast ca 550 meter vid Simiskillä och i övrigt är avståndet betydande.

Under driftfasen kommer en dialog föras med samebyarna, där man t. ex. kan komma överens om man ska ta bort plogkanter på strategiska ställen för att undgå barriäreffekter och även reducera driftpersonal (och därmed trafik) i närområdet när renskötarna genomför fotflytt genom området.

Vapstens sameby

Pauträsk vindkraftspark berör inga magra hällmarker och tallhedar i anslutning till Umeälven så som Vapstens beskriver det. Avståndet till dessa marker är över 6 km.

Vapstens sameby skriver att Pauträsk vindkraftspark ligger mitt i vinterbeteslandet och präglas av ett flertal flyttleder och rastbeten för rennäringen vilket inte är riktigt. Pauträsk vindkraftspark ligger i den västligaste delen i närheten av sommarbeteslandet, i gränsen mellan Vapstens och Vilhelmina norra sameby i området som inte är helt klarlagt avseende gränsdragningen mellan samebyarna. Området nyttjats inte som vinterbetesland utan renarna flyttats med hjälp av lastbil förbi området och längre österut vid höstflytten. Flyttleden som går mellan två projektområden är omöjlig att använda vid höstflytt eftersom den går på sjön Pauträsket som är ca 15 km lång. Under tid för höstflytt har isen för dålig bärighet alternativt saknas is på sjön.

Det nyttjande av parkområdet som förekommit de senaste trettio åren är inte flytt eller vinterbete utan endast den s.k. fria strövningen av kvarlämnade renar som själva söker sig från vinterbeteslandet mot sommarbeteslandet i fjällen. Vårflytten västerut sker nästan uteslutande med hjälp av lastbil. Fotflytt har endast skett ett fåtal gånger och då med ett fåtal renar.

Att området skulle ha kommit att bli mycket betydelsefullt för samebyn och den enda vinterbetesgrupp som finns väster om Lycksele genom att snöförhållandena är

bättre genom att vind minskar snötäcket, är inte med sanningen överensstämmande. Stöttingfjället är generellt sett väldigt snörikt vilket bl.a. framgår av SMHI snödjupskartor. Höjderna kring Pauträsk är erkänt snörika och innehåller markant större snödjup än de omkringliggande dalgångarna, ofta ca 40 – 70 centimeter mer snö. Topparna är inte kala utan skogbeklädda vilket håller kvar snön.

Oftast så kan det regna på hösten nere i dalgångarna medan det snöar på topparna. Detta har även inneburit att skoterturismen med friåkning i djupsnö har tagit fart de senaste åren i området. Vinterstam av älgar förekommer inte i området pga. snödjupet vilket också visar på områdets dåliga förhållande för vinterbete.

Projektområdet består till stora delar av ungskog där drygt 2/3 av skogen är yngre än 40 år. Hänglav är inte vanligt förekommande i den typen av ungskog och dessutom har populationen av järv ökat markant de senaste tjugo åren enligt Länsstyrelsens hemsida. Sammantaget innebär detta att Vapstens samebys beskrivning av området inte överensstämmer med verkliga förhållanden.

Vilhelmina norra sameby

Det finns inget område utpekad som riksintresse för Vilhelmina norra sameby i närheten av den planerade vindkraftsparken. Närmsta område av riksintresse är en flyttled som passerar 13 km sydväst om den planerade anläggningen.

SAMMANTRÄDE

Nedan redovisas sammanfattningsvis vad parterna uppgav under sammanträdet.

Bolaget

Skogsbruk har förekommit i området sedan slutet av 1800-talet eller början av 1900-talet. Samerna har också brukat området småskaligt under en lång tid. En stor del av granskogen är nu borta och landskapet har fragmenterats i hög utsträckning på grund av skogsbruket med tillhörande bilvägar. Värdeutrakterna utgör landskapsavsnitt med särskilt höga bevarandevärden som har en hög täthet av värdekärnor. Värdeutrakterna har därmed bättre förutsättningar att bevara biologisk mångfald. Värdeutrakterna utgör ett viktigt verktyg för länsstyrelsen för att bevara naturvärden i

ett länsperspektiv. Inom länsstyrelsens arbete med värdeetrakter tillämpas buffertzoner/skydds-zoner, vilka varierar i utbredning. De värden som länsstyrelsen vill värna är naturvärden och friluftslivet. Konnektiviteten är god även om den varierar inom värdeetrakterna, men annan markanvändning har en negativ påverkan på den ekologiska funktionaliteten. Sett till ett landskapsperspektiv kommer skogsbruket i framtiden att påverka värdeetraktens naturvärde och därmed den ekologiska funktionaliteten. Vindkraftsparken, som i princip bara berör buffertzonen, bedöms i det sammanhanget endast påverka värdeetrakten Stöttingfjället marginellt. För värdeetrakten Jovan II ligger vindkraftsprojektet i utkanten av värdeetrakten och bedömningen är därför att det blir en viss påverkan på värdeetrakten. Skogsbruket och gruvverksamheten utgör dock stora påverkansfaktorer för värdeetrakten.

KNN-datan är uppbyggd av SLU resurshushållning och är väl användbar på landskapsnivå och regionalnivå, ned till de projektområden som har analyserats. Datauppgifterna visar att utbredningen av äldre skog är bra. Gamla träd finns kvar i Gardsjöliden, men medelåldern är lägre än 120 år eftersom skogen plockhuggits väldigt hårt. De gamla träden finns i myrkanterna. Bolaget bedömer inte att skogen enskilt har höga värden utan att det är mosaiken som har höga värden.

Bolaget har i sin bedömning av påverkan på rennäringen utgått från hur samebyarnas markutnyttjande beskrivs i MKB:n och rennäringanalysen som utarbetades under 2013. Där framgår att samebyarna använder andra områden mer än de nu aktuella projektområdena. Mot bakgrund av att samebyarna beskrivit att området, från Hedmark och österut mot kusten, nyttjas ganska lite bedömer bolaget det inte nödvändigt eller påkallat med fler skyddsåtgärder än vad man åtagit sig, men har trots det lagt ett förslag om ersättning för foder för att kompensera eventuell minskad flexibilitet för samebyarna. Vid behov bör de marker samebyn främst nyttjar idag kunna nyttjas mer. Bolaget kan inte ändra MKB:n eller ansökan utifrån nya uppgifter i andra instans, men kan föra en dialog kring sådana uppgifter och eventuellt föreslå ytterligare skyddsåtgärder.

Bolaget menar att det är rättsosäkert att föreskriva villkor i enlighet med länsstyrelsens förslag om att anläggningsarbeten inte ska få utföras under oktober-april om inte berörd sameby medger det. Det låter sig inte göras att lägga ett så stort projekt i någon annans händer på det sättet, men däremot finns möjlighet att göra uppehåll i driften på det sätt bolaget föreslagit.

Utformningen av vindkraftsparken är detaljanpassad efter befintliga naturvärden och ger inte upphov till någon påtaglig skada på dessa. Det finns inget som tyder på att något Natura 2000-tillstånd skulle krävas för de planerade arbetena. Det saknas rättsligt stöd för kilometerlånga förbudszoner där vindkraft inte får etableras. Samebyarna överkompenseras genom att ersättningen för foder beräknas på en zon om 3 km från projektområdena. Bestämmelsen i 3 kap. 1 § miljöbalken innebär att man alltid ska sträva efter ett samtidigt nyttjande av markerna för att främja en hållbar utveckling. En exploatering kan hindras endast om den ger upphov till påtaglig skada på motstående intressen.

Länsstyrelsen

Enligt länsstyrelsens uppfattning utgör KNN-data, som bolaget använt sig av och som består av tolkningar av satellitdata, ett osäkert underlag att använda på områdesnivå för att kunna dra så tvärsäkra slutsatser om konnektivitet som bolaget gör. Enligt länsstyrelsens uppfattning finns det träd som är över 120 år gamla i området, eller i vart fall 90-110 år. Det måste finnas gammal skog i området eftersom det är 80 ha som är avverkningsanmält. Dessutom har en skog som är 100 år lika bra förutsättningar som en 120-årig skog i fråga om skoglig konnektivitet. Grunderna för de analyser som bolaget gjort är därmed missvisande.

Bolaget hänvisar till att området är väldigt påverkat och att det utgör skäl för att fortsätta exploatera området. I de västliga trakterna av området är det ett hårt påverkat landskap. Däremot vad gäller Gardsjöleden framgår det av Enetjärn Natur AB:s underlag att det inte finns någon skog som är yngre än 40 år. Länsstyrelsen menar således att det finns höga naturvärden i delar av området. Om vindkraftverken skulle uppföras och vägar etableras i Gardsjöleden skulle en omfattande fragmentering av området uppstå. Även om man undviker våtmarkerna är skogen

och våtmarkerna tillsammans en helhetsmiljö eller ett landskap. Om det var Gardsjöleden som skulle vara aktuell för naturvårdsavtal skulle incitamentet från länsstyrelsens att teckna sådana avtal försvinna sida om parken byggs. Bolaget menar att om naturvårdsavtal inte kommer till stånd så är det avverkning som kvarstår. Utifrån det underlag som Enetjärn Natur AB tagit fram går det att dra helt motsatt slutsats. Att landskapet har områden med stora hyggen och ungskogar visar på behovet av att arbeta med ett bevarande där förutsättningarna finns.

Länsstyrelsen arbetar med naturskydd främst i form av områdesskydd. Arbetet grundar sig ytterst på konventionen om biologisk mångfald som antogs i Rio 1992 och som innebär att länderna ska åta sig att skydda 17 % av representativa habitat. Sverige har tagit på sig att skydda 20 %. Enligt länsstyrelsens regleringsbrev är det regelmässigt prioriterat att arbeta med skyddsvärd skog. Till det har på senare år lagts en handlingsplan för grön infrastruktur. Det handlar om att försöka bygga ett ekologiskt nätverk i länet för arter och miljöer, vilket är en grannliga uppgift. Som ett led i länsstyrelsens arbete har det utförts ganska omfattande koncentrations- och nätverksanalyser av höga naturvärden och hur man kan få det att hänga ihop. Begreppet värdetrakter är ett instrument i arbetet med gröna infrastrukturer. Buffertzonerna och värdetrakterna används för att titta på konnektiviteten och den gröna infrastrukturen.

Stöttingfjället utgör det enda något så när opåverkade landskapet i hela länet nedanför fjället. Värdetrakten innefattar en mindre del av Gardsjöleden. Gränsen är ingen absolut gräns i naturen, utan drogs utifrån den kunskap som fanns 2005. Sedan dess har ytterligare kunskap tillkommit. Syftet med värdetrakten är att definiera ett område som har en hög täthet av skyddsvärd skog.

I länsstyrelsens strategi för vindbruk i känsliga naturmiljöer tittar man på värdetrakter kopplat till vindkraft. Målsättningen med vindkraftsstrategin har varit att skapa en förutsägbarhet för den som vill göra en exploatering. I strategin är de två värdetrakter som nu berörs särskilt utpekade. Det grundar sig mycket i att länsstyrelsen anser att det är de två bästa värdetrakterna som finns med den största

andelen skyddad skog inom värdetrakterna jämfört med andra. Det finns därför skäl att försöka att på alla viss omhulda och utveckla det. Sedan 2005 har länsstyrelsen under ett antal år gjort nya koncentrations- och nätverksanalyser som tydligare visar att området är det finaste som finns i länet. I förlängningen tänker sig länsstyrelsen att Stöttingfjället ska utgöra en slags ryggrad mot Balberget och vidare ut mot kusten arbetet i arbetet med grön infrastruktur. Länsstyrelsen tänker sig sen områden formade som revben ut i landskapet som ska föda och sprida arter.

Enligt nationell och regional strategi om skydd av skog finns det ett antal skogstyper som man satt som särskilt prioriterade för Sverige att bevara eftersom de inte finns på så många andra platser i Europa. En sådan skogstyp är myrskogs-mosaiker större än 1 000 ha. I det här området finns sammalagt 4 000 ha. Vindkraftsparken omfattar inte hela det området, men berör i kanten. Staten har satsat stora resurser på ett bevarande av landskapet, både norr och söder om etableringsområdet. Länsstyrelsen vill försöka få till stånd ett så bra samband och sammanhang som de begränsade resurserna tillåter.

I slutet av 1990-talet genomfördes en utredning där man tittade på hur mycket skogsskydd som finns och hur mycket som behövs för att klara mångfalden. Då pekade man på att det första och det viktigaste var att skydda de få naturskogar som fanns kvar. Snart är de slut och då kommer den andra fasen som det talas om i utredningen, vilket är restaurering. Det innebär att länsstyrelsen i stor utsträckning jobbar med grön infrastruktur, förbättrar värdetrakterna, tätar upp samband mellan värdekärnor inom värdetrakten och skapar samband mellan närliggande värdetrakter.

Länsstyrelsen kan hålla med bolaget om att det är det samlade värdet av helhetsmiljön med myr och skog som sammantaget konstituerar värdena i Gardsjöleden. Att dra in vägar och vindkraft i området är naturligtvis dåligt för värdetrakten och för sambandet med den värdetrakt som ligger norrut, Jovan II. Skogsbruket är ett stort bekymmer och en stor del skog är avverkningsanmäld i området. Länsstyrelsen är väl införstådd med att så är fallet och har därför fört en tilltagande diskussion om att överväga ett områdesskydd eftersom man ser att

områdets samlade naturvärden är så pass höga. För att säkra mot skogsbruk och annan exploatering vore det bäst att skydda hela området. Länsstyrelsen får begränsade resurser för att lösa in mark och för att då använda de medlen på bästa sätt med bästa naturvårdsnytta har länsstyrelsen tagit fram strategin för värdeetrakter där man koncentrerar naturskyddet. Länsstyrelsen uppfattar att en vindkraftsetablering skulle medföra en påtaglig påverkan vad gäller Gardsjöleden.

Länsstyrelsens erfarenhet är att det i anläggningsskedet kan upptäckas att andra åtgärder än de planerade behöver vidtas och att detta kan utlösa behov av en Natura 2000-prövning.

Samebyarna

Samebyarna har under sammanträdet fört en gemensam talan och uppgett i huvudsak följande. De har redogjort för sin markanvändning utifrån kartbilder, se bilaga 2 och 3.

Konsekvenserna för rennäringen är inte tillräckligt utredda och MKB:n tar inte höjd för de konsekvenser som kan uppstå på deras markanvändning till följd av den ansökta vindkraftsetableringen. Bolagets bedömningar om påverkan på rennäringen grundar sig på samråd från 2010, utredning från 2011 och MKB:n från 2013. Bolagets tillståndsansökan kom in till MPD den 16 juli 2013 och bolaget förelades att komplettera ansökan bl.a. i fråga om rennäring. Bolaget kontaktade inte samebyarna. Samebyarna yttrade sig till MPD och Vapstens sameby framhöll i sitt yttrande 2015 att området användes som vinterbetesområde.

Det finns ett föränderligt beteende i rennäringens markanvändning. I traditionellt renskötselhänseende görs anpassningar i förhållande till väder och vind och i ett modernt avseende anpassning till förändrade omvärldsfaktorer. Området har använts historiskt, men det har varit ett visst uppehåll och det har att göra med flexibiliteten och betydelsen att kunna alternera betesområden med hänsyn till yttre omvärldsfaktorer, väder och vind etc. Till följd av etableringen av Norrheden torv skedde en tvångslakt av ett betydande antal av Vapstens samebys renar i området på 1980-talet, vilket visar att området använts för vinterbete. Vid det första

samrådsmötet 2010 framförde de äldsta medlemmarna från samebyarna som närvarade på mötet att man haft rendrivning och kalvmärkning i området.

Markanvändningen ser helt annorlunda ut idag än vad som beskrivs i bolagets rennäringsanalys. Vapstens sameby menar att de nyttjar området med stöd av renskötselrätten och att området är en viktig del av deras markanvändning. Från vinterbetesåret 2007/2008 är det en vinterbetesgrupp inom Vapstens sameby som nyttjat området från Lycksele och västerut. Renar har transporterats med lastbil från åretruntmarkerna till Örträsk. Sedan har området betats. Området används för vinterbete en hel säsong och det pågår vårfflyttningar. Bland annat under våren 2014 skedde traditionell fotflytt i Pauträsket då också hagen vid Simiskilä användes, med tillfälliga förstärkningsåtgärder. Att bolaget menar att det i huvudsak är strövrenar som vistas i området är en uppgift som får ställas i relation till vad en utomstående uppfattar. Strövrenar uppfattar man under den tid då renskötsel inte är tillåten i området. Att det huvudsakligen bara skulle vara strövrenar i området är felaktigt.

Området är snörikt, men det är inget unikt och inget skäl till att inte nyttja det. Med en riklig snömängd är snön mjuk och då är marklavarna tillgängliga. Vid temperaturförändringar utgör också snön ett visst skydd mot marken. Den hänglav som finns på träden på höjderna är viktigt bete, som blir mer tillgängligt ju djupare snötäcket är. Det hänglavsbete som finns har varit räddningen vissa dåliga vintrar och stödutfodring har, till skillnad från flera andra samebyar, inte behövt ske. Renar som betar hänglav sprider sig över stora områden och sådant bete är därför mer arealkrävande. Enligt den lavkartering som bolaget gjort finns det områden som innehåller mer än 50 % marklav inom de aktuella markerna, vilket innebär att närliggande områden har marklav i mindre omfattning. För rennäringen är områden med 10-100 % marklav bra betesmarker. Eftersom samebyarna inte har tillgång till jättestora hedlandskap så värderas all typ av betesmarker.

Det finns en riklig förekomst av rovdjur i området, vilket inte är unikt i renskötselområdet. Enligt inventeringarna är det inget onormalt högt tryck. Det ska ställas i

relation till att det generellt inom samebyarna finns höga bestånd av rovdjur. Det är inget skäl för att välja bort området eftersom det sannolikt finns lika högt rovdjurstryck i intilliggande områden.

Bolaget anförde att vajor är mest känsliga under kalvningsperioden. Samebyarna håller med om att de är störningskänsliga, men är tveksamma till att man kan säga att de är mest störningskänsliga då. Det ligger i renens natur att reagera på saker i naturen som kan uppfattas som fara. En störningseffekt eller att renarna skräms medför att de trampar upp marken på ett onaturligt sätt. Så fort renarna börjar röra sig blir betet mer svårtillgängligt.

Med den nu aktuella vindkraftsparken riskerar Vapstens samebys renar komma in på Vilhelmina norra samebys område. Det medför ett merarbete och skiljning kan störa renarnas betesvandringar. Från rennäringens sida finns det en oro för hur renskötseln, vid en samlad fotflytt, påverkas vid en eventuell etablering av vindkraftverk på båda sidorna om Pauträsket. Det bästa är att betesvandra med renarna och inte att transportera med lastbil. Att utfodra renar hör inte till den traditionella näringen och det är inte önskvärt att behöva göra det. Det finns en oro för att ytterligare en industriell etablering kommer att medföra att de inte kan bedriva traditionell renskötsel.

Riksintresseområdena fastställdes 2005 och från rennäringens sida fokuserade man på tallhedsområden med betydande marklavar eftersom det var begränsat i hur omfattande områden som fick pekats ut som riksintresse. Fokus låg därför på områden som var särskilt känsliga för ingrepp. Det betyder inte att områden som ligger utanför ett riksintresseskydd saknar betydelse. Det skulle inte gå att bedriva renskötsel bara på de riksintresseskyddade områdena.

I fråga om skada uppkommer på rennäringen är det uppenbart att det saknas en myndighet som ser till rennäringen som ett allmänt intresse och i ett större perspektiv som inte bara tar hänsyn till den/de samebyar som är direkt berörda. Det är inte möjligt för de enskilda samebyarna att göra den bedömningen. I föreliggande

fall har Sametinget uttalat att samexistens mellan projektet och rennäringen inte är möjlig och samebyarna delar den uppfattningen mot bakgrund av hur de använder området.

Enligt samebyarnas erfarenhet gjordes det mer omfattande utredningar gällande påverkan på rennäringen vid tillståndsprövningen av utbyggnaden av vattenkraftverken. Då tittade man också på hur närliggande samebyar skulle komma att påverkas. I föreliggande fall skulle sannolikt Vilhelmina norra påverkas genom att Vapstens samebys renar sammanblandas med deras. Det skulle också kunna bli fråga om en dominoeffekt med ökat betestryck på vissa områden, vilket får konsekvenser för andra samebyar.

Det finns också ytterligare ett flertal faktorer att ta hänsyn till när det kommer till samebyarnas markanvändning. År 2010 tecknade Norge och Sverige avtal om en renskötselkonvention. På förslag ligger ett omfattande konventionsområde i anslutning till det nu aktuella vindkraftsområdet som skulle ta stora riksintresseområden i anspråk om det blir förbehållet för norska renar. Konventionen är ratificerad. Om samebyarna inte längre får tillgång till det utpekade konventionsområde kan det vara så att vindkraftsområdet blir än mer aktuellt för vinterbete.

Inom Vilhelmina norra samebys område finns två byggda vindkraftsparker, Stor-Rotliden och Gabrielsberget, men fler som är tillståndsgivna. Inom Vapstens samebys område är det Vinliden, Vargträsk och Gabrielsberget som har lagakraftvunna tillstånd. Det är svårt att veta effekterna då alla tillståndsgivna parker inte är byggda.

Samebyarna hänvisar till 94 § rennäringslagen (1971:437) som anger att det är straffbelagt att, med uppsåt eller av oaktsamhet, stänga av fastställd eller annars gällande flyttningssväg för renar eller att vidta åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligt försämras.

När det gäller länsstyrelsens villkorsförslag om att anläggningsarbeten inte ska få utföras under oktober-april om inte berörd sameby medger det, menar samebyarna att det är ett liknande sätt att hantera vad en fastighetsägare får göra med sin mark i förhållande till befintliga nyttjanderättshavare. Däremot är bolagets villkorsförslag om uppehåll i driften rättsosäkert då det blir oklart vad som gäller.

BEVISNING

Skriftlig bevisning

Parterna har hänvisat till bland annat följande handlingar som stöd för sin talan.

Bolaget

Sakkunnigutlåtande av F, *Sakkyndig uttalelse i förbindelse med Mark och Miljödomstolens behandling av Markbygdens vindkraftspark etappe 3*, daterat den 12 december 2016, ursprungligen ingiven i mark- och miljödomstolens mål M 942-16, till stöd för att ansökt verksamhet inte medför något påtagligt försvårande av rennäringens bedrivande eller annan otillåten påverkan på rennäringens intressen.

Kommentar, daterat den 3 maj 2017, av F, rörande E's sakkunnigyttrande från den 27 april 2017.

Vapstens sameby

Sakkunnigyttrande av E, daterat den 27 april 2017.

Renar och vindkraft II – Vindkraft i drift och effekter på renar och renskötsel, E m.fl., SLU, Rapport 294, Uppsala 2016. I rapporten anges att studier visar att undvikelseffekter på ren från vindkraftsparker uppkommer och att de sett effekter på 3-4 km avstånd från de studerade vindkraftsparkerna.

Kumulativa effekter av exploatering på renskötseln – Vad behöver göras inom tillståndprocesser, I m.fl., Vindval, Naturvårdsverket, rapport 6722, augusti 2016.

Muntlig bevisning

Under mark- och miljödomstolens sammanträde hölls på bolagets begäran fritt partsförhör med G och sakkunnigförhör med F.

På samebyarnas begäran hölls fria partsförhör med renskötarna A, B och C, vittnesförhör med D och sakkunnigförhör med E. De sakkunniga yttrade sig i enlighet med sina respektive sakkunnigutlåtanden. Övriga uppgav sammanfattningsvis följande.

G

Han är VD för Hemberget Energi AB och projektledare. Han äger en fastighet i Risträsk by med jord- och skogsbruk. Hans släkt har bott där sedan början på 1800-talet. Markanvändningen i området är i huvudsak skogsbruk och det finns hyggen efter avverkningar överallt. Området är snörikt med goda vindförhållanden. Bolaget har vindmätt området sedan 2008. Det finns gott om rovdjur. Det är stor skillnad i förekomsten av ren i området jämfört med tidigare. Han brukar bara se mindre grupper med ren. Vindkraftsparken är anpassad efter de uppgifter om hur renskötseln bedrivs i området som finns i den underlagsrapport till miljökonsekvensbeskrivningen som är upprättad av H.

A

Han är renskötare inom Vapstens sameby har bedrivit renskötsel i det berörda området sedan 1980-talet och fram till idag. Renskötseln har bedrivits både genom att vinterbetesgrupper vistats i området och genom att renar flyttats igenom. Det är ett sådant område där många renar rör sig genom fri strövning. De projektområden som omfattas av bolagets ansökan används för renbete. I området går det inte att hålla renhjorden koncentrerad, utan den måste få vara i ett vidare område för att beta. Geografin och det bete som finns kräver att renarna sprider ut sig.

Stöttingfjället är en höjdrygg som sträcker sig från Bjurholm upp till kalfjället. Det har funnits mycket granskog i området, men det har förekommit hårda avverkningar inom skogsbruket. Fortfarande består dock Stöttingfjället till 95 % av granskog. Det är viktigt att få tillgång till den hänglav som finns i området. Behovet har ökat eftersom lavskogar har minskat. I Stöttingfjället finns ganska stora myrar och i

kombinationen med skog är det enkelt för renen att färdas där. Renarna färdas hellre efter snö än efter barmark och de söker sig till höjdlägen där det är snö. De betar då främst hänglavar. Om parken byggs kommer strövrenar att sammanblandas med Vilhelmina norra samebys renar.

B

Han är uppvuxen i en sameby i Norrbottens län och har bedrivit renskötsel inom Vapstens sameby sedan 2005/2006, mesta delen av tiden på det nu aktuella området. Området har varierad beteskaraktär och det varierar från år till år hur mycket renarna vistas inom de beskrivna projektområdena. Första gången han bedrev renskötsel i området var 2008. Betesförutsättningarna ändrades, snön blev hårdare och renarna började dra sig upp i skogen för hänglavsbyte. Renhjorden var uppdelad i två grupperingar och den ena gruppen drog sig mot Öreälven och den andra var kvar i området, men var svåra att samla. Vid Norrbäck gick det att bryta upp renhjorden för att den skulle hålla sig mera centralt i markerna och inte sammanblandas med grannsamebyn. Under fyra år har de flyttat från markerna upp på sommarbete inom åretruntmarkerna. Samlingen av renarna har skett på lite olika sätt. För att genomföra en samlad flytt krävs en stor arbetsinsats dessförinnan som kan pågå i flera månader. Stöttingfjället är ett område där snön lägger sig tidigt och sen blir kvar länge. God snötillgång är en grundförutsättning för att kunna flytta till fots med en samlad renjord. Det är väldigt svårt att hinna med en renjord på barmark. Fri strövning har skett mellan åretruntmarkerna och det aktuella området. Om vindkraftsparken skulle etableras skulle området norr om Pauträsket inte kunna användas. Det är ett område som kan användas som en resurs om det blir kris. De andra områdena skulle påverka den fria strövningen mycket och det skulle uppstå en risk för att renarna blir kvar. Kring Simiskiläa finns bra hänglavsområden.

C

Hon har varit renskötare i Vilhelmina norra sameby i hela sitt aktiva arbetsliv. Hennes erfarenheter av vindkraftsparken Stor-Rotliden är att renarna rör sig förbi området fortare än tidigare och att de då kommer till vinterbetesområdet tidigare på året och att betet då inte räcker för hela säsongen. Renarna styrs norr eller söder om vindkraftsparken. De som rör sig norrut kommer in i fel sameby. Höjder har ökat i

betydelse på grund av klimatförändringarna. De blir viktigare och viktigare som betesområden eftersom där finns hänglav som kan nyttjas då markbetet är låst.

D

Han bor i Kroksjö och har bedrivit skogsskötsel på Stöttingfjället i många år. Han brukar även hjälpa renskötarna med renskötseln i området. Båda samebyarna kan förutsättningarna på Stöttingfjället utan och innan. Så länge som en ren får vandra fritt på Stöttingfjället skulle den aldrig svälta ihjäl, till skillnad för om den skulle vara på hedlandet där det är skare och is. Renarna behöver ett brett område för att kunna sprida ut sig. Hur området nyttjas beror på vädret. Han tror att samebyarna kommer att behöva nyttja området mer i framtiden under de sista månaderna innan renarna ska till fjälls.

DOMSKÄL

Utgångspunkter för prövningen

Gällande rätt

Av miljöprövningsdelegationens beslut framgår tillämplig lagstiftning samt innebörden av Mark- och miljööverdomstolens dom från den 25 september 2015 i mål M 11588-14, om vindkraftsetablering i ett område som klassats som värde-trakter med värdekärnor. Mark- och miljödomstolen redovisar även följande uppgifter av betydelse för domstolens bedömning.

Vid bedömningen av om en ny verksamhet kan tillåtas är lokaliseringsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken av grundläggande betydelse. Den innebär att en ny verksamhet kan tillåtas endast om den är lokaliserad till en plats som är lämplig, med hänsyn till att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bedömningen av om en plats är lämplig ska ske med utgångspunkt i portalparagrafen i 1 kap. och med beaktande av hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Lämplig lokalisering och förväntade konsekvenser av den ansökta verksamheten ska beskrivas i en miljökonsekvensbeskrivning, utifrån bestämmelserna i 6 kap. miljö-

balken. Det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att en ansökt verksamhet har en lämplig lokalisering och även i övrigt är utformad på ett sådant sätt att de allmänna hänsynsreglerna i andra kapitlet iakttas (2 kap. 1 §).

Enligt 3 kap. 1 § ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Områden som har betydelse för rennäringen, natur- och kulturvärden respektive anläggningar för energiproduktion har ett särskilt skydd enligt 3 kap. 5, 6 och 8 §§ som innebär att de, om möjligt, ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada de skyddade intressena. Om området är av riksintresse ska det skyddas mot sådana åtgärder. Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska, enligt 3 kap. 10 §, företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Skyddet i 3 kap. 8 § miljöbalken för områden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion tar dock endast sikte på tillkommande verksamheter som kan hindra eller försvåra anläggandet eller driften av sådana anläggningar. Bestämmelsen ger alltså inte någon grund för ingripande mot den mark- eller vattenanvändning som redan pågår inom det berörda området (prop.1985/86:3 s. 167 f). Det förhållandet att ett område har utpekats som ett riksintresse för vindbruk innebär således inte något avgörande skäl för att tillåta en etablering som avses med utpekandet. Utpekandet kan emellertid utgöra underlag vid den bedömning som ska göras enligt 3 kap. 1 § miljöbalken om vilken markanvändning som på lång sikt är den lämpligaste från allmän synpunkt (jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 november 2008 i mål M 2210-08).

Vindkraft är en förnybar och ren energikälla. En ökad energiproduktion baserad på vindkraft kan därmed bidra till att nå miljöbalkens mål om hållbar utveckling och de skärpta nationella klimat- och energimål som Sveriges riksdag satt upp under juni månad 2017 (Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige, prop. 2016/17:146, bet.

2016/17:MJU24, rskr 2016/17:320, Nytt mål om förnybar energi och kontrollstation för elcertifikatsystemet 2017, prop. 2016/2017:179, bet 2016/17:NU20, rskr 2016/17:330). Det är således väsentligt att områden som är lämpliga för vindkraftsproduktion kan användas för detta syfte, i den mån vindkraftsetableringen kan ske med erforderlig hänsyn till skyddsvärda intressen på platsen.

Även områden av riksintresse för naturvård är av stor betydelse för möjligheten att nå miljöbalkens mål om hållbar utveckling. Genom att skydda och bevara värdefulla naturområden ökar möjligheten att nå flera av de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen och de etappmål med inriktning på biologisk mångfald som regeringen beslutat om. Gällande inriktning på arbetet med att främja den biologiska mångfalden beslutades av riksdagen i juni 2014 (En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, prop. 2013/14:141, bet. 2013/14:MJU27, rskr. 2013/14:359).

Samerna och deras utövande av traditionell renskötsel omfattas av det skydd för minoritetsgrupper som följer av artikel 27 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR). Rennäringen är skyddad som ett allmänt intresse i bland annat 3 kap. 5 § miljöbalken. Det svenska regelverket anses tillgodose de åtaganden Sverige har enligt ICCPR (jfr. Ds 2001:10 s. 31 ff). Avsikten med bestämmelsen i 3 kap. 5 § är dels att ge ett grundskydd för rennäringen mot åtgärder som innebär oåterkalleliga ingrepp i de avsedda mark- eller vattenområdena eller som i andra avseenden påtagligt försvårar näringarnas bedrivande, dels att bibehålla förutsättningarna för näringen genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt starkt skydd. Att områden som har betydelse för rennäringen så långt möjligt ska skyddas innebär att en avvägning ska göras mellan detta intresse och motstående intressen. Avvägningen ska innefatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd som paragrafen ger (prop.1985/86:3 s. 155 och 160 f).

Mark- och miljööverdomstolen har i ett antal avgöranden bedömt vilken påverkan etablering av vindkraft kan få på möjligheterna att bedriva rennäring, se bl.a. MÖD 2010: 38, Glötesvålen, och domar den 23 november 2011 i mål M 824-11, M 825-11 och M 847-11. I de senare avgörandena uttalade Mark- och miljööverdomstolen att forskningen entydigt tydde på att vindkraftsparker kan ge upphov till undvikelseffekter på betydande avstånd från vindkraft. Vidare anförde domstolen att det är svårt att ange exakt avstånd för när undvikelseffekter får sådan omfattning att påverkan på renpopulationen leder till att bedrivandet av rennäringen tydligt påverkas samt att avståndet kan vara avsevärt olika beroende på lokala faktorer såsom bl.a. topografi och vindkraftsparkernas storlek. Domstolen bedömde med utgångspunkt av den utredning som samebyn presenterat i målet och med beaktande av försiktighetsprincipen att avståndet ändå kunde uppskattas till cirka 5 km.

Även kulturmiljö är ett utpekat allmänt intresse som ska skyddas. Mark- och miljööverdomstolen har bedömt frågan om en vindkraftsanläggnings påverkan på riksintresse kulturmiljö i en dom den 8 maj 2017 i mål M 5329-16, rörande en vindkraftspark vid Skaftåsen i Härjedalens kommun. Domstolen hade i det målet att ta ställning till om riksintresset byn Fågelsjö finnsmarksby, som även är ett utpekat världsarv, kunde utsättas för påtaglig skada av vindkraftsparkens anläggande. Delar av parken skulle ligga på 4 km avstånd och bli synlig från flera platser på gården. Domstolen skriver att det är ostridigt att det framförallt är de målade interiörerna i gårdarna som föranlett utpekande som riksintresse respektive världsarv men gör liksom länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet bedömningen att det orörda landskapet och det upplevda isolerade läget starkt bidrar till platsens värde ur kulturmiljösynpunkt. Domstolen bedömde att en lokalisering på Sjöaberget skulle komma att påtagligt skada riksintresset kulturmiljö. Sjöaberget var inte särskilt utpekat som riksintresse för vindbruk. Sammantaget bedömdes att lokaliseringen inte var lämplig och uppförande av verken förbjöds.

Det framhålls i förarbetena till miljöbalken att det är vid en tillståndsprövning som det slutligt avgörs om ett område är av riksintresse och om en åtgärd påtagligt

skadar riksintresset (prop. 1997/98:45 del 1 s. 242). Det innebär att den preliminära avgränsningen av ett riksintresseområde därför inte bör utesluta att även åtgärder utanför detta område kan innebära påtaglig skada på riksintresset. Vidare framgår att uttrycket ”påtaglig skada” syftar till att utesluta bagatellartad skada (prop. 1997/98:45, del 2, s. 30).

Såsom framgår ovan är det sökanden som ska beskriva vilka motstående intressen som föreligger i det tilltänkta etableringsområdet och vilket påverkan på dessa intressen som den ansökta verksamheten kan ge upphov till. Mark- och miljööverdomstolen har i ett avgörande den 19 juni 2017 i mål M 4276-16 slagit fast att en ansökan om tillstånd till vindkraftsanläggning utifrån en s.k. boxmodell kan lämnas endast i de fall det med stöd av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen går att bedöma alla de konsekvenser som verksamheten kan komma att ge upphov till vid olika alternativutformningar, såväl i fråga om ljud- och skuggnivåer som påverkan på mark och vatten samt den totala påverkan på skyddsvärda arter i området. Mark- och miljööverdomstolen ansåg att ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen för den ansökta vindkraftsanläggningen, som omfattade upp till 92 vindkraftverk inom en yta av 36 km² med delvis höga naturvärden, inte gav ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma alla de konsekvenser som verksamheten skulle kunna ge upphov till vid olika alternativutformningar och avslag därför ansökan. Mark- och miljööverdomstolen uttalade vidare att frågan om vindkraftverkens slutliga lokalisering, med hänsyn till parkens omfattning, inte är ett sådant villkor av mindre betydelse som kan delegeras till tillsynsmyndigheten att besluta om.

Ansökans utformning

Bolaget har ansökt om att få uppföra en gruppstation för vindkraft med upp till 120 vindkraftverk med fri rörlighet, det vill säga att vindkraftverk och tillhörande infrastruktur kan placeras fritt inom projektområdena med undantag för vissa särskilt utpekade områden (s.k. boxmodell). Bolaget har föreslagit följande villkor för hur den slutliga lokaliseringen av verken och erforderlig infrastruktur ska fastställas.

2. Vindkraftsparkens slutliga placering, vägdragningar, dragning av ledningar och övriga detaljer i infrastrukturen ska godkännas i samråd med tillsynsmyndigheten senast tre månader innan arbeten påbörjas. Arbetsområden fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten. Kan enighet inte nås ska frågan hänskjutas till miljöprövningsdelegationen för avgörande.

I ansökan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning finns beskrivet hur vindkraftsparken kan komma att utformas enligt en exempellayout.

Motstående intressen

Av miljöprövningsdelegationens beslut framgår i vilken mån projektområdena Risliden (PO1), Per-Ollesbränna (PO2), Pauliden (PO3) och Simiskilä (PO4) sammanfaller med eller ligger i närheten av områden som är utpekade som områden av riksintresse för vindbruk, natur- och kulturmiljö eller rennäring eller inom eller i närheten av utpekade värdestrakter. Mark- och miljödomstolen redovisar även följande uppgifter av betydelse för domstolens bedömning.

Naturvård

Området vid Gardisjöliden, som utgör den södra delen av projektområdet Risliden (PO1), sammanfaller med ett utpekat riksintresse för naturvården, Stöttingfjället. Utpekandet av riksintresset är gjort utifrån att området innehåller riksvärden som är av geovetenskapligt intresse, myrkomplex, skogslandskapet och odlingslandskapet såsom naturbetesmark och även fauna. Värdestrakten Stöttingfjället gränsar direkt till projektområdet vid Gardisjöliden söderut. Värdestrakten har bevarandevärden på grund av granskogstrakt i skog- och myrmosaiklandskap med stora dalar och flacka platåberg. Skogen är av höglägestyp och andelen gammal skog är stor.

Projektområde Pauliden (PO3) sammanfaller inte direkt med riksintresse för naturvård men gränsar precis till riksintresseområdet och Natura 2000-området Buberget som är utpekat för sin naturskog, myrkomplexen och fauna. Pauliden är belägen inom värdestrakten Jovan II. Värdestrakten har bevarandevärden på grund av att det är en granskogstrakt med mycket stor andel gammal skog som framförallt är granskogsdominerad men barrskogsblandning förekommer.

Rennäring

Den planerade vindkraftsparken ligger huvudsakligen inom Vapstens sameby men berör även Vilhelmina norra sameby. Av bilaga 2 och 3 framgår samebyarnas markanvändning i förhållande till de planerade vindkraftsparkerna Pauträsk (fyra delområden) och Norrbäck (två delområden), vilka behandlas i detta mål respektive i mål M 3053-15. Av bilaga 2 framgår de sex planerade delområdena och planerad sträckning för nätledning (gråmarkerat) samt flyttleder, kärnområden (rosafärgade) och betesområden (lilafärgade). För respektive delområde har markerats omgivande zoner (rastrerat) utifrån 1 km, 3 km och 5 km. Av bilaga 3 framgår även utpekade konventionsområde (svartrastrerat) samt andra vindkraftsparker (planerade och beviljade) inom samebyarna.

Inget projektområde för Pauträsk vindkraftspark skulle fysiskt beröra något utpekade riksintresse för rennäringsområdet dock finns både flyttleder och kärnområden av riksintresse på avstånd om ca 1-8 km från projektområdena. En flyttled av riksintresse går mellan Pauträsk och Umeälven norr om Pauliden på ett avstånd om ca 2 km, och en annan går över sjön Pauträsket mellan projektområdena på ett avstånd på ca 1,5-3 km. Söderut finns ytterligare en flyttled, som inte utgör riksintresse men som direkt berörs av projektområdena Per-Ollesbrännan och Risliden. Flyttlederna binder samman två kärnområden av riksintresse belägna norr och nordost om Pauliden och på avstånd om ca 6 km respektive ca 8 km. Vidare finns några anläggningar som är utpekade som riksintresse för rennäringsområdet, en uppsamlingshage ett par kilometer norr om Simiskilä och ännu en ca 4 km nordväst om Pauliden. Det finns ett flertal utpekade svåra passager i området, varav två ligger emellan Pauliden och Risliden, ytterligare en på gränsen av projektområde Risliden söderut och ännu en nordväst om Risliden mot Per-Ollesbrännan.

En störningszon på 1 km runt respektive delområde skulle överlappa samebyns betesmark och den södra flyttleden samt i viss mån flyttleden över Pauträsket. Störningszoner på 3 km och 5 km skulle överlappa samtliga flyttleder i området och en betydande andel av det markerade betesområdet.

Vid sammanträdet har samebyarna beskrivit hur rennäringen bedrivs i området. Området tillhör vinterbetesland och det är idag främst en vinterbetesgrupp från Vapsten som använder området och då kan tiden de uppehåller sig där vara under månader. Renskötarna har beskrivit att området är ett viktigt betesområde, och att det finns bete där i de flesta snöförhållandena, något som på senare år har blivit viktigare då milda vintrar som ger istäcken som låser betet tenderar att bli vanligare på många ställen, exempelvis på betesområden på lägre höjder. Även om flyttning av andra vinterbetesgrupper ofta sker med lastbil förbi området, på grund av svåra passager, så händer det emellanåt att fotflytt också sker. Renskötarna uppger att fotflytt är att föredra då renen kan nyttja markområden för bete under en sådan flytt och därav spara på vinterbetet i området de flyttas till. Området används också av strövreningar på sin väg tillbaka till fjällen.

Vad gäller Vilhelmina norra samebys markanvändning i området så är området inte gränsbestämt och byn har rätt att använda södra delen av den planerade vindkraftsparkens område. Samebyarna har framfört att den planerade vindkraftsparken riskerar att medföra att Vapstens renar kommer att undvika att passera nära vindkraftsparken och istället vika av in på Vilhelmina norra samebys område. Detta medför ett merarbete för renskötarna och skiljning som stör renarnas betesvandringar.

Kulturmiljö

Av riksintressebeskrivningen för Risträsk by, som ligger ca 1,5 km väster om projektområde Risliden, framgår bland annat följande. Byn har en välbevarad bymiljö i skogsbygd som först anlagts som kronobygge under slutet av 1700-talet. Gårdslägen, bebyggelse och omgivande odlingsmarker uppvisar karakteristiska ålderdomliga drag och omkringliggande myrland berättar om metoder att förbättra höskörden. Uttryck för riksintresset är att bebyggelsen ligger i lidläge med odlingsmarken i slutningarna mot söder. Byggnaderna har bibehållit ett traditionellt utseende. Diken och dammanläggningar inom området visar olika metoder för övervattning av slåttermarken genom översilning, dämning i rinnande vatten och sjösänkning.

Fotomontage visar att från byn Risträsk kommer vindkraftverk inom projektområde PO1 med delområdena Gardisjöliden, Middagsberget och Risliden, att vara synliga i horisonten i nordostlig till sydostlig riktning. Delområdena Gardisjöliden och Middagsberget ligger på ca 6 km avstånd i sydostlig riktning från byn medan den norra delen av projektområdet ligger på ca 1,5-2 km avstånd i nordostlig riktning. En etablering inom enbart delområdena Middagsberget och Risliden, i enlighet med bolagets andrahandsyrkande, skulle innebära att uppskattningsvis hälften av verken, jämfört med förstahandsyrkandet, är synliga från byn Risträsk.

Domstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att den planerade vindkraftsparken ligger i ett område med goda vindresurser. En stor andel av projektområdena ligger inom utpekade riksintresse för vindbruk, men även kringliggande områden har visat sig innehålla goda vindförhållanden.

Utifrån de omständigheter som framkommit i målet bedömer dock mark- och miljödomstolen att skyddsvärdet för de motstående intressena i det berörda området sammantaget är så högt att området inte kan anses som lämpligt för en vindkraftsetablering av ansökt omfattning, oberoende av vindkraftverkens och infrastrukturens exakta lokalisering. Det innebär att tillstånd inte kan lämnas, vare sig enligt bolagets första- eller andrahandsyrkande, och att bolagets överklagan därför ska avslås.

Domstolen har i sin bedömning utgått från miljöbalkens allmänna målsättningsbestämmelse i första kapitlet, de allmänna hänsynsreglerna i andra kapitlet och hushållningsbestämmelserna i tredje kapitlet. Den grundläggande utgångspunkten vid bedömningen har varit att området i stort rymmer sådana karaktärsdrag med avseende på både natur- och kulturvärden och rennäringens intressen att området, i sin helhet eller delar av det, så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de skyddade intressena. Delar av de enskilda projektområdena har också ställning av riksintresse, vilket innebär att de ska skyddas mot påverkan.

Länsstyrelsen har betonat vikten av att området Stöttingfjället som är ett av de sista stora sammanhängande naturlandskapen i Västerbotten, med hög grad av naturlighet och låg påverkan skyddas från exploatering för att förvaltande, utvecklande och bevarande av biologisk mångfald ska vara möjligt. Domstolen anser att en etablering av vägar och vindkraftverk, jämte tillkommande anläggningar såsom ledningsdragningar, påtagligt kan skada de skyddsvärda naturvärden som finns i och i anslutning till berörda projektområden, och försvåra eller fördröja det pågående arbetet med att stärka den biologiska mångfalden i området som helhet. De skyddsåtgärder och försiktighetsmått som bolaget presenterat kan inte leda till att de beskrivna naturvärdena skyddas.

Vidare finner domstolen utrett att området som helhet är lämpligt och betydelsefullt för rennäringen och att en vindkraftsetablering riskerar att påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.

Vapstens sameby har beskrivit hur området som helhet används och har betonat dess betydelse för möjligheten att bibehålla en ekonomiskt bärkraftig, traditionell renskötsel inom samebyn. Vilhelmina norra sameby har för sin del förklarat betydelsen av att Vapstens sameby har tillgång till erforderliga markområden för att inte störa den rennäring som Vilhelmina norra sameby bedriver. Domstolen lägger samebyarnas beskrivning av markanvändningen inom respektive sameby till grund för bedömningen i målet. Domstolen utgår därmed från att möjligheten att upprätthålla en ekonomiskt bärkraftig, traditionell rennäring förutsätter naturbete inom vidsträckta områden, vilket i sig utesluter mer omfattande lastbilstransporter och utfodring på permanent basis, samt att samtliga tillgängliga betesområden inom Vapstens sameby är väsentliga för samebyns fortsatta möjligheter att bedriva rennäring.

Domstolen konstaterar att antalet studier kring vindkraftsanläggningars påverkan på renar successivt har ökat och att studierna visar på undvikelseffekter, om än med olika stora störningszoner. Det underlag som samebyarna har presenterat i förevarande mål stöder att undvikelseffekter kan ses på ett avstånd upp till 3-4 km

från de studerade vindkraftsparkerna. Bolaget har presenterat underlag som även den visar på undvikelseffekter men har menat att senare års studier visar att effekterna av vindkraftverk och kraftledningar är mindre än man tidigare trott och att negativa effekter endast kan uppstå närmare än 1 km. Domstolen bedömer att forskningsläget i dag inte ger ett fullgott underlag för att man ska kunna utesluta att en vindkraftsetablering inom de angivna projektområdena inte kommer att påtagligt försvåra möjligheten att bedriva rennäring inom Vapstens sameby i den omfattning som sker idag.

Bolaget har visserligen uttryckt en positiv inställning till att diskutera konsekvenslindrande åtgärder men har inte kunnat presentera skyddsåtgärder och försiktighetsmått som säkerställer att verksamheterna kan samexistera. Domstolen är medveten om att rennäringens speciella förutsättningar innebär att det inte är lätt att i förväg utreda vilka skyddsåtgärder som kan behövas. Klart är emellertid att ekonomisk kompensation till en enskild sameby i avsikt att ersätta bortfall av naturbete på kontinuerlig basis med foder inte kan vara en sådan åtgärd. En av de grundläggande förutsättningarna för rennäringen som allmänt intresse är att näringen utövas på samernas traditionella vis, där renen utfodras genom naturbete på stora sammanhängande marker. Ett större betesbortfall, som en vindkraftspark i nu aktuell storlek orsakar, innebär ett intrång i rennäringen som allmänt intresse. Ett sådant intrång kan endast kompenseras genom åtgärder som säkerställer att samebyn kan fortsätta att bedriva naturbetesbaserad renskötsel inom samebyn i den utsträckning som samebyn har rätt till. En ekonomisk ersättning på det sätt som bolaget föreslagit har snarare karaktären av en civilrättslig skadereglering till förmån för den enskilda renskötselrättsinnehavaren, än en skyddsåtgärd för rennäringen.

När det gäller påverkan på den skyddsvärda kulturmiljön kring byn Risträsk anser domstolen att det visuella intrycket av vindkraftsparken måste anses utgöra en del i bevarandet av helheten och landskapsbilden i det utpekade riksintresset och att en vindkraftsetablering kan komma att påverka upplevelsen av den skyddsvärda kulturmiljön kring byn Risträsk på ett inte obetydligt sätt.

Vid en avvägning mellan berörda intressen anser domstolen att de motstående intressena sammantaget på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning inom det aktuella området och att intresset av energiproduktion således får stå tillbaka.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Överklagandehänvisning, se bilaga 4 (DV 427)

Överklagande senast den 24 juli 2017.

Helén Leijon

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har rådmannen Helén Leijon (ordförande) och tekniska rådet Camilla Wolf-Watz samt de särskilda ledamöterna Gunnar Önevall och Stefan Marklund deltagit.